

2

Kunnon Kansalaisia.

Viisitoista tarinaa,

kirjoitti:

Karloman Miksza'th.

Unkarin kielestä suomensi

Niilo E. Vainio.

Porissa,
ADOLF ALLARDT.

Alan kertomukseni siitä päivästä, jolloin Bodo-
kin kylässä koetettiin pilviä karkottaa kir-
konkelloja soittamalla. Runko-Jooseppi pa-
ran kämmenet rakoille kävivät, niin ahkeraan
hän ajoi pois seudulta Jumalan vihan synkkiä
merkkiä, joita salamet turhaan koettivat punai-
siksi juovitella.

Kaikki tunsivat taivaan kurituksen olevan
tulossa; hanhet huutelivat yösijoillaan ja kaakot-
tivat siipiänsä räpytellen; puut rätisten häilyivät,
tuuli pieksi maantien pölyä ja pyöritteli sitä vi-
haisesti ilmaan. Vartelan muorin ruskea kukko
lensi talon katolle ja kiekueli sieltä; hevoset hir-
nuivat tallissa, ja lampaat määkyelivät tiheissä
laumoissa talojen pihoilla.

Mutta kellojen soitto, joka kaikui juhlalli-
sesti keskellä myrskyä, karkotti kun karkottikin
vaaran, lukuun ottamatta pientä sadekuuroa, joka
oli enemmän hyödyksi kuin vahingoksi. Kama-
lan rajusti häilyvä vehnä-elo ja hirssiolki tyyn-
tyi, vähitellen selkeni taivas ja vain tulvivan
Bägy-joen aaltoileva vesi, joka hurjaa vauhtia,
suhisten kiiti puutarhojen alatse, osoitti, että
tuolla ylempänä Majornokin ja Csoltón tienoilla

on tullut rakeita, ehkä on ollut kova rankka-sadekin.

Ja jollei tällä kertaa joki tulvi yli äyräitensä eikä pese Bodokin kylää, niin on sentään hyvä, kun ollaan kristittyjä katolilaisia — keskellä luterilaista maakuntaa.

Joen rannalle kokoontui väkeä, sieltä täältä vilahti välistä lapio tai kuokka. Vanha Suola-Paavo oli tuonut mukansa sauvoimenkin. Miehet kaivoivat ojia, joita myöden sadevettä laskettiin jokeen. Kun se ei vain tulisi takaisin entistänsä runsaampana!

Likainen tulvavesi aaltoili jokea alas, vieden mukansa rannan tiheistä pensaista sekä lehtiä että kuortakin, sieltä täältä irtaantui pehmeästä maasta palasia, jotka hajosivat veteen. Hirsiä, ovia ynnä muita huonekaluja uiskenteli laireilla, näkyi siellä leipälapio, kattopäreitä, ikkunaluukku. (Vesi oli mahtanut jostain viedä muassaan kokonaisia huoneitakin!)

Sitte tuli heinälappo, sen jälkeen vierittelivät laineet puupölkyn näköistä esinettä alas-päin

Kuu paistoi veteen. Ei se ollutkaan pölkky, vaan punaiseksi maalattu arkku, ja kas ihmettä, kuinka siroasti sen kannella istui pikkuinen karitsa.

Kas nyt, tuuli tuo sen rantaa kohden; Kyven-Johanan ikkunasta selvästi näkyy, miten elukka, takajalat allansa etujaloillaan pitää kannesta kiini. Valkovillainen on pikku karitsa, kaksi

musta pilkkua selässä ja kaulassa punainen nauha. Totta siitä joku on jolloin paljon pitänyt!

Siinä se kärsivällisesti istuu sinne, tänne heitahtelevan arkun kannella, ikäänkuin olisi ehdoin tahdoin vesille lähtenyt, ja joskin hän välistä määkyy, niin on se vain nälän tähden. Mutta pian hän ehkä saa syötävääkin, kun arkku vain saavuttaa heinälapon tuossa tanssiellessansa. Eikä se siitä kaukana enää olekaan kas tuolla pyörähti Tappuraisen ladon kohdalla. Riennäpänyt perässä arkku pahainen!

Katseltiin tuota kotvasen, odoteltiin, eiköhän se jo pistäy esiin tuolta polvekkeen takaa, mutta eipä näkynyt. Pimeä oli sen ihan miellyt tai ehkäpä oli Suola-Paavo sen sauvoimellansa saanut kiini kuten aamulla varmaan on asia selviävä.

Mutta hänpä sanoo, että hän tosin oli rannassa, mutta ei nähnyt vihiäkään koko kalusta, ja siten hän laita lienee ollutkin, koska niin äveriäs ja mahtava mies sen sanoo, joka mennä vuonna vähäksyi lautamiehen virkaa, kun hänestä kumminkin tänä vuonna, jos eletään, tulee kylän vanhin.

Mutta tuon karitsan puoleeksi tullen, on kumminkin omituista, että kylän yläpäässä kaikki ovat sen nähneet, mutta Suola-Paavon puutarhan kohdalla katoa se kuulumattomiin eikä alapäässä kukaan tiedä karitsasta niin mitään.

Heti seuraavana päivänä kaikki pahat kielet liikkeelle, tuskin ne sitä aikaa alallansa olivat,

kun jumalanpalvelus kirkossa kesti, vaikka olisi ennen kaikkia tullut kiittää Jumalaa, joka oli armahtanut kylää veden uhriksi joutumasta . . . kaikki pahat kielet tulivat liikkeelle toisten hyvää nimeä ja kunniaa panetellaksensa.

Enemmän epäiltiin Suola-Paavoja; ei kenkään muu kuin hän ollut korjannut arkkua! Mutta eipähän Jumala torku, vaan paha on pahan palkka, ei asia voi sillensä jäädä. Tottahan arkun omistaja vielä jostain ilmestyy!

Juteltiin, kuiskaeltiin (kukapas saattaisi olla sellaisesta asiasta sanaa hiiskumatta?) että arkussa oli niin ja niin suuri läjä vanhoja hopeataalereitakin.

Kyllä totuus sentään totuutena pysyy, eikä ukko Paavonkaan asiat mahda kaikki niin aivan oikein olla, koska tuo „rapajuoppo“ Mooseksen Yrjänä, Gózonin räätäli, senoi tuonnoin täällä käydessään; että jollei hänen suunsa olisi salvassa, niin Kukapa tietää? On tuo sentään merkillistä puhetta, tuo taalari juttu.

Ei siinä arkussa ollut äyriäkään rahaa, vaan kuten jo on tullut selville, sisälsi se majornokilaisen Agnes Pallosen myötäjäiset: kolme sarssihametta, joista yksi neljänkaistainen, kuusi huivia, niistä kaksi kaulassa pidettävää, hopeahakainen liivi, kymmenen aivinaista paitaa, päällysnuttu sekä vielä pieksut, ihka uudet, ei ollut vielä korkoihin ehditty kiskojakaan iyödä. Agnes parka! Siinä arkussa oli koko hänen omaisuutensa.

Samoin kuin tulvavesi vei mökkiläisen asunnon, vei se sieltä naimapuuhatkin. Ilman vaatetta ei voi mennä vihille häpeemään. Ja oli hänellä riittävästi tavaraa, pala palalta työllä ja tuskalla piikana ollessaan koottua. Ensi syksynä olisi jo pantu kulutukseen, niin ainakin sulhanen itse sanoi viime lauantaina, — mutta nyt, Herra tiesi, koska siitä mitään tulee?

Olisipa maar Mikko Palloksen huoneessa surua, jos näet mökki vielä seisoisi, eikä surua vain olisi sentähden, että vesi töllin vei. Agnes itkee, jotta kirkkaat silmänsä punaisiksi käyvät, vaikka hänen pitäisi lohdutta nuorempaa sisartaansa, pikku Annia, jonka karitsa sai niin pahan lopun, tuo pikku Sokuri, jonka kanssa hän leikkitteli, jopa makasikin; . . . ei ole enää hienon ruohon syöjää, kun kiltti Sokuri on hukkunut . . .

Vielä viimeisenä päivänä oli se sirosti hantäänsä heilutellen hyppiellyt päivänpaisteessa, nuoleskellut Annin pientä kätöstä ja katsellut häntä lempeillä silmillään, ikäänkuin aavistaen hänet viimeisen kerran näkevänsä.

Mutta entä jos karitsa löytyy vielä, jos se tuodaan takaisin . . . !

Viikon, parin perästä tulikin huhu uiskentelevasta arkusta, jonka kannella istui karitsa niin vakaana, ikäänkuin olisi se ollut siinä aarteita vartioimassa. Se oli nähty Csoltóssa ja Bado-kissakin; noin puoliyön aikaan oli tuima virta sen sinne tuonut.

Jos asiassa vain jotain perää on, niin ei se saata olla muu, kuin Pallosen tyttöjen aarre!

Heti lähtikin Mikko Pallonen matkalle. Lupasi hankkia takaisin tytärtensä laillisen omaisuuden, vaikka jalat polviin asti kuluisivat.

Ja täten tapahtui Bodokin kylässä se kamala tapaus, kun äveriäimmän miehen talo tutkittiin. Herrainen aika; onse laki sentään sangen mahtava! Siellä oli itse tuomari sekä nimismies, sillä Mikko oli kulkupuheitten mukaan kääntynyt esivallan puoleen.

Mutta ei hän siitä suuria hyötynyt, sillä Paa-von luota ei mitään löydetty. Suutuksissaan lähti Pallonen kotia; tytöt tulivat jo kylän rajalla vastaan, ei häntä olisi hartaammin odotettu, vaikka olisi markkinoilta tullut.

— Onko teillä karitsaa? — kysäsi Agnes arasti. Kuinka olisikaan tyttö ensin tohtinut kysellä arkun perään! Olisi ehkä mennyt tainnoksiin, jos äkkiä olisi saanut kuulla, että se on löydetty.

— Ei karitsaa, eikä arkkua. Vaikka tuomari kaikki paikat nuuski tuon miehen luona, jota epäilen.

Hän kertoi juurta jaksain kaikki mitä tiesi. Agnes pudisti paha luullen päätänsä.

— Te olette voimallinen, menitte väellä häntä kohden, nyt lähden minä heikko, puhui hän rohkeasti, ja viekkaus on oleva minun aseeni.

Nuoria tytär ei puhunut mitään; hän oli heiköin joukosta.

Viikon päivät viipyi Agnes poissa, etsieli, tutkieli, urkki joka haaralta, kävi Gózonissakin, missä yksi Suola-Paavon tyttäristä on naituna, jos ehkä sieltä löytyvät hänen vaatteensa. Mutta ei päästy jäljille, vaan vielä hän päälle päätteeksi sairastui, jotta täytyi mennä häntä hevosella Bodokista noutamaan.

Turha oli siis Agneksenkin matka. Ei auttanut väki eikä viekkaus. Pahan valta on molempia suurempi.

Mutta entä jos totuus olisi lähtenyt liikkeelle, ilman valepukua, suoraa tietä, ilman mestaajan miekkaa, vain paljain käsin...?

Täytyi jo luopua toivostakin. Turhaa olisi ollut kahta oljenkortta enään tämän asian hyväksi ristiin panna; se vain olisi hullummaksi käynyt.

Nyt eivät yksin Agneksen myötäjäiset ole mennyttä kalua, vaan myöskin hänen terveytensä.

Lähdettäissä häntä noutamaan, tyynyjä ja vaippoja rattailla, otti ukko pikku Anninkin mukaansa; antaa hänen nähdä vähän maailmaa. On ennen pitkää kahdeksan vuotias, eikä vielä ole omasta kylästä ollut, kovin on häntä lellitely... mitä puhunkaan, onhan tyttö paran äiti jo aikoja sitten kuollut!

Enemmän Agnesta vaivasi pelko kuin sairaus; kun kolmen hengen astuivat jalkaisin pitkin kylän kivikatua, aikoen vasta kellokastarin edustalla nousta kärryille, käveli Agnes niin rivakkaasti, kuin olisi hän jaksanut jalkaisin kotia saakka.

Juuri kun he olivat Kulmalan Yrjön talon kohdalla, tulee Paavolan aitan takaa heitä vastaan koko kylän esimiehet ja päävaarit, heidän joukossansa Suola-Paavokin, juhlatamineissa, ihka uudet turkit yllä. Sepä totta — tänään oli täällä uusi kirkko vihittävä.

— Katsos Anni! Näetkös tuota isoa, pitkä-tukkaista miestä — kuiskaa Agnes sisarellensa — hän se karitsan vei.

Saattojoukko saapui tällä välin kunnanhuoneelle, ja kun eräs miehistä sattui huomauttamaan, että katto tarvitsisi laittaa uudestaan, niin seisautuivat kylän päämiehet lähemmin sitä tarkastamaan. Omituista sentään on, kun kaikki tässä maailmassa vanhenee ja rappeutuu; vielä kunnanhuonekin!

Anni katseli arasti tuota miestä, ja hänen suuret sinisilmänsä tulivat kyyneliin.

— Mitä tuossa tutiset! — tiuskasi hänelle Agnes ja päästi irti hänen kätensä.

— En minä... pelästyin... Olin näkevinäni Sokurin liitävän ilmassa minua päin.

Tällä välin saapuivat hekin kunnanhuoneelle. Mikko juuri aikoi mennä Agneksen kanssa ohitse, mutta kas sitä hupsua lasta, kun menee aivan lähelle tuota mahtavaa miestä ja puhuttelee häntä. Mitä sekin hyödyttänee?

— Setä! — sanoo tyttö sointuvalla, lempeällä äänellä. — Antakaa takaisin karitsani!

Toiset lautamiehet katsahtivat toisiinsa. Kenen lienee tuo kaunis, alakuloinen tyttö?

— Antakaa takaisin karitsani! — toisti hän ja kirkas lapsen ääni kaikui kuin kulkunen.

Suola-Paavo vilkaisi vihaisesti tyttöön, sitte sivalsi hän kerran vaaleata, taaksepäin kammattua tukkaansa ja kysyi ystävällisesti:

— Mikä karitsa, lapsukaiseni?

— Oma Sokuri-niminen karitsani, jolla on mustat pilkut selässä ja punainen nauha kaulassa. Kyllä sen hyvin tunnette...

— En ole koskaan karitsaasi nähnytkään — vastasi hän nähtävästi närkästyen. — Laita itsesi täältä, sanon minä...

Sitte kääntyi hän lautamiehiin:

— Todellakin on katto jo vanha ja rappeutunut, herra tuomari, se vuotaa...

— Nii vuotaa, — mutta teillä näyttää olevan parasta katsella omia nurkkia ensin.

Paavo punastui korviin saakka tästä ivallisesta syytöksestä. — Vannon, herra tuomari; tuon karitsan suhteen...

Tyttönen kummastellen katseli, kun Paavo kiivaasti veti esiin lammasnahka-turkkien alta kätensä ja nosti kaksi lihavaa sormeaa päin taivasta.

— Vannon tässä vapaan taivaan alla, elävän Jumalan kautta, että...

Hänen kättänsä kohottaessaan antoi kaulusrihma edestä myöden, se kun oli itsestään auennut ja uudet, raskaat turkit alkoivat luisua vähitellen alas, kunnes äkkiä kokonaan putosivat maahan.

Huudahtaen hypähti Anni pudonneen vaatteen luokse.

Kaikki katsoivat tyttöön. Paavonkin suuhun jäi toinen puoli valaa, jonka aikoi tehdä. Hyvä olikin, että sinne jäi.

— Kuita karitsaiseni! Sokuriseni! — huudahti tyttö surullisesti.

Hän kumartui turkkien päälle. Painoi päänsä siihen kohtaan, missä näkyi vuorissa kaksi mustaa pilkkua . . .

Hyvin olivat turkit tehdyt, puhtaiksi pestyistä karitsannahoista oli koko vuori, missä nuo kaksi pilkkua vielä sentään selvästi näkyivät.

Pikku Anni sitä kyynelillänsä pesi vielä puhtaammaksi.

Annan velka.

Aikeus paraikaa istui. Ulkona piiritti sumu suurta lakitupaa ja miltei sysäsi kokoon sen seiinä, hälvensi ikkunoista jääkukat. Mitäpä kukista täällä?

Salissa oli ilma raskas ja tukahuttava, rasvanahan ja paloviinan haju ylinnä, verkalleen pyöri ylimmäisessä ikkunaruuudussa oleva lyijyinen venttiili.

Lautamiehet istua könöttivät väsyneinä kukin tuolillansa; yksi heistä oli ummistanut silmänsä ja kädet riippuivat hervottomina, kuunteli notaariuksen kynän rapinaa; toinen piteli haukotellen lyijykynää hyppysissään. Tuomari veti lasisilmät nenän päähän ja pyyhki hikistä otsaansa. Hänen harmaat, terävät silmänsä olivat kääntyneet tutkivasti ovea päin, mistä juuri äsken astuivat ulos viimeiseksi esillä olleen jutun henkilöt, kantaja, kutsutut todistajat ja vastaajat.

— Onko siellä ulkona vielä joku? — kysyy hän verkkaan ja kylmästi oikeuden palvelijalta.

— On eräs tyttö, — vastaa tämä.

— Anna tuon tytön tulla sisään.

Ovi aukeni ja tyttö astui saliin. — Raitis ilmavirta aaltoili samassa sisään ja silitteli lem-

peästi kasvoja, kutitteli silmäluomia; näkyipä auringonsäteenkkin läpi sumu tunkeutuvan ikkunaan ja siinä tanssivan jääkukkien keskellä, sekä jakautuvan sitte oikeussalin seinille ja esineille.

Siinä oli neitonen. Soma, solakka vartalo, jota peitti uusi lammasnahka — mutta niin sirosti, kuin olisi se hänen yllensä ollut valettu. Tummat silmät kainosti maahan luodut; korkea, kaunis otsa murheellisen näköisenä, koko olento miellyttävänä, liikkeet sievät, hameen kahina hurmaava.

— Mitä asiaa, lapsukainen? — kysyy tuomari jäykästi. (Tuollaisella piintyneellä, ankaralla virkamiehellä ei näy ollenkaan olevan hellempää tunteita).

Tyttö oikaisee mustaa huivia päässään ja vastaa syvästi huo'aten:

— Kovin on ikävä asia.

Hänen äänensä on vieno ja surullinen, tunkeur sydämmeen saakka, ikäänkuin soitto, joka vielä vaiettuansakin on ilmassa väräjävinänsä ihmisten mieliä lauhduttaen.

Tuomarin katse ei ole enään niin ankara; kuninkaan kuva ja kuvernöörin tuolla seinällä ystävällisesti tyttöä hiljaa kehoittavat sanomaan vain asiansa.

Kirjat ovat mukana; kyllä ne sen kertovat. Mutta ne täytyy ensin hakea esiin povesta, pitää aukaista nutun ylimmäiset ha'at ja käsin vetää ne ulos.

Oi tuota pahaa hakaa! Jo aukesi... putosi maahan. Ihana näky, kun tyttö kumartuu kainosti sitä ottamaan lattialta, jolloin paperikin putoo esiin povesta.

Tuo armoton harmaja pää, tuomari näetten, kääntyi pois päin; vain iso, lihava käsi on ojennettuna paperia kohden.

— Tuomio! — murahtaa hän, tutkivan katseen pitkin paperia kiitäessä, — Anna Bede kutsutaan tästä päivästä alkain kärsimään puoli-vuotista kuritushuone-rangaistusta.

Tyttö nyökkäsi suruisesti päätä ja kun hän painoi sitä alas, solui musta suruhuivi niskaan ja iso suortuva paksuista, mustista hiuksista pääsi irti sekä tuli kasvoille. Paras olisikin ollut näitten joutua peittoon, sillä joskin ne ennen olivat olleet vaaleat, niin kyllä ne nyt olivat tulipunaiset häpeästä.

— Viikko sitte saimme paperin, — virkkoi hän katkonaisesti. — Kylätuomari itse toi, selitti sisällön; äiti parka silloin sanoi: „mene tyttöseni, laki on laki, ei sen kanssa saa leikkiä laskea“. Sentähden olen tullut kärsimään rangaistuksen.

Tuomari pyyhkii kahdesti lasisilmiänsä, vilkaisee tuimasti toisiin läsnäoleviin, ikkuniin, laattiaan, suureen rautaiseen kakluuniin, jonka pesästä tulikipinät välähtelevät läpi kalterioven, ja murahtaa ehdottomasti: „laki on laki“.

Hän lukee läpi toiseen kertaan tuon tuomio-päätöksen, noita monimutkaisia variksenvarpaita valkoisella paperilla; mutta selvästihän ne sano-

vat, että Anna Bede on tuomittu puoleksi vuodeksi vankeuteen varkaankalun kätkemisestä.

Lyijypyörä ikkunassa alkaa pyöriä hurjaa vauhtia. Varmaan on ulkona ruvennut tuulemaan, tuntuupa se jo jyskyttävän ikkunaluukkuja ja puhaltaa kylmästi joka raosta sisään, ikäänkuin aave, selkäpiitä väristyttäen, suhisten: „laki on laki“.

Tuo armoton pää nyökkää hyväksyvästi tuulen huminalle; iso, lihava käsi tarttuu pöydällä olevaan kelloon kilistääkseen oikeudenpalvelijaa sisään:

— Viekää Anna Bede vankilanpäällikölle.

Palvelija ottaa paperin käteensä, tyttö tekee vaieten lähtöä, mutta pikku punahuulet vielä suonenedontapaisesti mutuelevat, ikäänkuin sanoja puuttuen.

— Ehkä on sinulla vielä jotain sanottavaa.

— Ei... ei mitään, vain että minä olen Liisa, nimeni on Liisa Bede, sillä tietäkää, että sisareni se on Anna. Viikko sitte haudattiin sisko parka.

— Ethän sinä siis olekaan tuomittu?

— Hyvä Jumala! Mistähän minua olisi tuomittu? En ole tehnyt pahaakaan hyttysellekään.

— Miksi olet siis tänne tullut, sinä hupsu?

— Pyydän, asian laita oli se, että sisareni kuoli sillä aikaa kun tuo juttu kävi senaatissa. Kun hän jo makasi laudalla kukkakamarissamme, niin tuli käsky: „puoleksi vuodeksi vankeuteen“. Oi, kuinka hän oli tuota odottanut! Hyvä oli,

ettei hän jaksanut niin kauvan varrota. Ei odottanut...

Tytön silmät kyyneliin kävivät, tuskin sai puhettansa jatketuksi:

— Kun hän siinä makasi liikkumatonna, silmät ummessa, ikuiseen uneen vaipuneena, lupasimme me, äiti ja minä, että korvaamme kaikki, mitä hän lemmittynsä tähden rikkoi. (Paljon hän rakastikin tuota Kattuuni-Kaapoa, jonka tähden hän rikoksentehtijäksi joutui). Ajattelimme siis, että...

— Mitä, lapseui?

— Että hänen pitää saaman rauhan haudassaan. Ei kenenkään pidä sanoa hänen jääneen kellekään velkaa; äiti korvaa vahingon ja minä kärsin puolenvuotisen vankeuden hänen sijassaan.

Tuomari ja valamiehet katselivat toisiansa hymyillen: „mikä naivi, yksinkertainen tyttö!“ Eivät tuomarinkaan kasvot enää niin juhlallisen jäykiltä näyttäneet. Ahkeraan hän pyyhki keltaisella nenäliinalla otsaansa; taisi vähän alempaakin...

— Hyvä on, tyttöseni, — puhuu hän hiljaa ja lempeästi, — mutta odotapas, nyt muistuu mieleeni...

Hän nostaa leveän kämmenensä otsalle ja näkyy vaipuvan syviin ajatuksiin.

— Aivan niin; tässä on suuri erehdys tapahtunut. Olemme lähettäneet teille väärät paperit...

Tyttö nosti suuret, haaveilevat silmänsä tuomariin ja virkkoi vilkkaasti:

— Kuinka, kuinka?

Hänen äänessään on niin sattuva nuhde, että vanhan tuomarin taas täytyy nenäliinaan turvautua. Tuo armoton mies on ihan pehmeäksi käynyt. Astuu tytön luo, silittää hellästi hänen mustaa tukkaansa.

— Ylioikeus on paremmin tuominnut. Mene kotia, tyttöseni, vie terveiseni äidillesi ja sano, että sisaresi Anna oli viaton.

— Sitäpä mekin ajattelimme! — kuiskasi tyttö, kätönen sydämmellä.

Kahden tytön kauniista hiuksista.

Jossain naapuripiirissä olivat päiväpalkalla
alossa molemmat neitokset. Siellä se sinäni läpse
lapahat.

Vanhempi Katri näytti sirpillä, kun nuorempi
sääransa Judith kokosi pöydissä jalalliseksi, totta
tao njas Tahya Solkinen näytti hänen jälkeensä
jälkevin kllisä kahiloihin; ja joku kerjia kun tytti
lumartui maahan, olivat hänen irtomaiset hiukset
hän hylkaisevat Tahyon silmisiä, ikänpitkin nout-
vat se olleet kultahattariksi näyttäneitä vhuu
jalattia.

Näistä tyttöjen olivat kukaan mielestään kumit-
tohymän Judithin kauneudet kumpikin.

Kuinka, kukaan

Hänen kätensä on niin siltä, että
käden tuomarin tassu täytyy neuliltaan tervaita.
Tuo armoton mies on kuin pelonkaksi käyvä,
Anna tytön laul, siltä hellellä hienon
hänkin.

Yllönsä on parempi tunteita. Me
kukaan tunteita ei tervaita, ja
Anna tytön laul, siltä hellellä hienon
hänkin.

Kahden tytön kannista

hiuksista.

Varmaan olisi ollut parasta, etteivät Tappuraisen tytärten kuuluisat kullankellertävät hiukset olisi kasvaneet niin kauniiksi, vaan että olisivat ennemmin muuttuneet pellaviksi tai pudonneet yksittäin päästä.

Jos olisivat pellavia olleet, niin olisi niistä palttinaa kudottu. Mutta näin ollen, kuinka kävi? Sitä ukko Tappurais-parkaa!... mutta miksi hän päästi heitä kotoa niin kauvas, ilman kenenkään vaarinpitoa?

Jossain naapuripitäjässä olivat päiväpalkalla elossa molemmat neitokset. Siellä se suuri häpeä tapahtui.

Vanhempi Katri niitti sirpillä, kun nuorempi sisarensa Judit kokosi pivollisia jalallisiksi, joita tuo uljas Tahvo Solkinen asetti hänen jälkeensä jäntevin käsin kuhiloihin; ja joka kerta kun tyttö kumartui maahan, olivat hänen irtonaiset hiuksensa niin huikaisevat Tahvon silmissä, ikäänkuin olisivat ne olleet kultahattaroiksi muuttuneita vehnäjalallisia.

Nämät taasen olivat hänen mielestänsä muuttuvinaan Juditin kauneiksi hiuksiksi

Mutta Tahvo Solkisen ei ollut lupa noin nähdä harhaan, hän kun on nainut mies, eikä hänen vaimonsa ole naisten huonoimpia; se on tuo pulska ihminen tuolla Katrin rinnalla. (Kunpa vainen ei leikkaisi käteensä sirpillä!). Katso tavan takaa levottomasti mieheensä. Joko rakastaa hän paljon häntä, tai epäilee kovin.

Sirpit ovat vilkkaassa liikkeessä eloväen käsissä, olki rapisee, sänki laajenee ja elosta tulee näkyviin linnunpesä; pikkuiset, keltaiset peltopyyn poikaset katselevat uteliaina, minne joutui varjostava olkimetsä? Kovinpa on äitiparkakin ihmettelevä, kun saa tämän nähdä!

Judit otti huivin päästänsä ja levitti sen pesän yli. Tuosta hän sen kyllä löytää, kun illalla kotia mennään; — antaa sen siksi aikaa suojella poikasia.

Mutta Tahvo ottikin sen sieltä ja kätki poiveensa. Oi, kuinka suloinen oli tuo huivi. Se poltti, kutitti hänen povessansa. Linnunpojat olivat sitä äsken lämmittäneet ja tytön silkkisuortuvien lemu tuntui vielä.

— Viekää heti takaisin se huivi — tiuskasi hänelle Judit äkäisesti.

— Annan sen suukosta! — ähisi Tahvo intohimoisesti.

— Menkää tiehenne! Ettekö häpee! — virkkoi Judit punastuen. — Ei, vaikk'en ikinä huivia enää näkisi.

Hän kääntyi ynseästi hänestä pois päin, ikäänkuin suutuksissaan moisesta rohkeasta puheesta.

Olkoon menneeksi, eihän tuo koko mailma ole, vieköön huivin, on niitä samanmoisia jälellä siellä, mistä tämäkin on kotoisin.

— Kelpaa sentään linnun elää — huohti Tahvo.

Judit ei kysynyt, miksi linnun kelpaa elää. Hän oli vaiti.

-- Saa tehdä uuden pesän, kun on vanhaan kyllästynyt.

Ei Judit nytkään kysynyt, mitä hän tuolla tarkoitti, vaan loi silmänsä maahan.

Turhaan pyyteli Tahvo seuraavana päivänä suukkoa, mutta kun kolmantena oltiin kotia menossa, kiersi Tahvo metsäpolulla, missä pensaat estivät perässä tulijoita näkemästä heitä, kätensä ympäri Juditin hoikan ampiais-vartalon eikä häntä ennen päästänyt, kuin oli saanut vaihdetuksi huivin kuumaan suuteloon.

Olkoon menneeksi, eihän tuo koko mailma ole, on niitä suukkoja samanmoisia kyllin jälellä siellä, mistä tämäkin oli kotoisin.

Mutta Tahvo vain nauroi partaansa: „kyllä jo käy, kun kerran on alkuun päästy“.

Sitte sanoi hän tytölle:

— Ole puoliyön aikana metsikössä kirkon takana. Minä olen siellä odottamassa.

Tyttö katsahti pelästyneenä taaksensa. Entä jos olisi joku kuullut?

— Tule avojaloin, — kuiskasi Tahvo, — jott'eivät kenkäsi kastuisi; siitä saisivat ihmiset

aamalla vihiä. Pane lyhyt hame yllesi; kaste tekisi pitkän liepeet märiksi.

. . . Viisi, kuusi tyttöä ja vaimoa makasi tuvassa. Yö peitti heidän sulonsa. Vain tähdet taivaalta heitä katselivat, kun heidän silmänsä olivat ummessa. Ainahan tähdet valvovat!

Jo ennen kukonlaulua heräsi kerran Katri, hän makasi Juditin ja Solkisen vaimon välissä sekä huomasi, ettei kumpikaan nukkunut.

Solkisen muurin päänalusen alta vilahti, hänen siinä käännellessään, esiin joku kiiltävä kapine. — Katri piteli: ne olivat sakset. „Varmaan jotain noitakonsteja“.

Kukonlaulun jälkeen heräsi Katri toisen kerran, mutta Juditin ja Solkisen muurin sijat olivat tyhjä ja kylmät. Pelästyneenä hyppäsi Katri pystyyn ja meni ulos: missä sisar lienee? Oli kuulevinaan epäselviä ääniäkin ulkoa, juoksi vaistomaisesti metsikköä päin, siellä tapasi Juditin tiedotonna maassa makaavana.

Ympärillä oli nurmi aivan kuin kullalla kirjaeltu, Juditin pitkät hiukset ne siinä välkkyivät. Olivat poikki leikatut jauria myöden. Kostajan käsi oli heittänyt ison tukun ilmaan, tuuli oli saanut valtaansa ja leikkisästi viskellyt sinne tänne niitä, ikäänkuin olivat hajonneen pyrstötähden suortuvia olleet. Nurmén tallattu ruoho tunki siskosensa ja antoi suortuvien ympärinsä kiertäytyä.

Katrille kävi asian laita selväksi.

— Herää! Mennään pois täältä! Mennään kotia isän luo.

Vain läheiseen kaupunkiin he jaksoivat kulkea. Judit sairastui kuumeeseen, hänen täytyi pitkät ajat maata vierasten ihmisten parissa, kaukana kodostansa. Katri häntä hoiteli ja piti hänestä huolta.

Jo loppuivat heidän rahansa eikä ollut jällellä liikoja vaatteitakaan. Ei ollut heillä enää muuta omaisuutta, kuin hiukset, jotka Katri oli kerännyt metsiköstä, nuo kauniit kullankellertävät suortuvat, joihin Tahvo Solkisen sydän takertui ja jotka hänen vaimonsa leikkasi poikki; tai oikeammin sanoen, vain puolet niistä hiuksista. Kun noista syntyi häpeä, jotka olivat heidän ihanuutensa olleet, niin eiköhän niistä mahtaisi tulla rahaakin.

Katri meni vavisten, toivoen juutalaisen kauppamiehen luo.

— Ostakaa nämät hiukset! Ne ovat sairaan sisareni. Hän tarvitsee lääkkeitä eikä ole rahoja. — Ostakaa pian. Minun on kiire. Jätin hänet yksin.

Puotimies kohoutti olkapäitä. Ei voi hiuksia käyttää, sillä niitä on sangen vähän, ja sitä paitsi on niillä omituinen väri, jottei voi sekoittaa toistenkaan kanssa. Mutta koska Katrilla on ihan samanväriset hiukset, niin ostaisi puotimies molempain yhdessä ja hyvästä hinnasta.

Tyttö vaaleni, heitti surullisen katseen peiliin, huokasi ja loi kauniit silmänsä maahan, ikäänkuin vehnän tähkä sirppiä odottaessaan.

Hengästyneenä saapui hän ennen pitkää kotia, mutta sairas ei enään ollut yksin. Ukko Tappurainen asteli synkän näköisenä edestakaisin kamarissa. Hän oli lähtenyt tyttäriänsä hakemaan ja löytänyt heidät täältä; huhu oli jo hänen korvaansa kuiskaissut, miten heidän oli käynyt ja suru oli häntä matkalle pakottanut.

— Missä on sisaresi ruunu? — kysyi hän suuttuneena sisään tulijalta.

— Poikki leikattu! — vastasi Katri ynseästi, astuen vuoteen ääreen, ikäänkuin aikoen puolustaa häntä, joka siinä tiedotonna makasi.

Isä vaikenä; mutta äkkiä seisahtui hänen tuima katseensa tuijottamaan Katria.

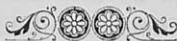
— Ja minne ovat sinun hiuksesi joutuneet?

— Olen leikannut poikki! — vastasi hän arasti, ja otti esiliinansa alta rohtopullon.

Ukko huoahdi, sitte katseli, kauvan aikaa katseli tyttäriänsä vuoroin toista, vuoroin toista. Vanhempi heistä seisoo tuossa ruusunpuna poskilla, nuorempi makaa vuoteella kalman kalpeana.

Ja kumminkin tuli isän ruusua ensin surko. Meni hänen luoksensa, silitti hellästi tuota kutristapäätä, löhduttaen:

— Katri parka! Sinun hiuksesi kasvavat vielä!

Pikku saappaat.

Kapeita, vaaleanharmaita pilvensuikaleita liik-
kui yli seudun. Yöllä oli mahtanut olla
kova myrsky, tuulta, sadetta, salamoita
sekaisin. Kaikkialla näkyy vielä sen jälkiä,
puista on oksia murtunut, lehdillä ja ruohossa
kimaltelevat sadepisarat; kirkon edustalla kohisee
vesi ojassa. Vävyvän Juhon portin kohdalla on
kokonaisia lammikoita, Sakeuksen Mikon puutar-
hassa taasen — niin äsken tiesi Silmäpuoli Leena,
— oli rankkasade hajottanut linnunpesänkin
puusta.

Sumu on laskeutunut lokaisen seudun yli,
vaalea ja läpikuultava, ikäänkuin musliinihame;
talojen savupiipuista nouseva savu kohouu ylös-
päin, kaikki varmoja merkkejä, ettei enää sadetta
tule, vaikka taivas vieläkin uhkaavalta, pilviseltä
näyttää, aivan samoin kuin ukko Luottosen kas-
votkin, hänen kumarassa ja horjuvin askelin
kävellössään pitkin tanhuata Tapani Turkkurin
kanssa, tuon kivenhakkaajan, tiedättehän.

Oli maar ukko kokeon käynyt! Eikä ihme-
kään, kun on häntä onnettomuus toisensa perästä
kohdannut. Tytär kuoli, härjät sairastuivat, aitta
ja riiki paloi, rosvot veivät hevoset laitumelta.

Kyllä hän sai tuntea Jumalan „vasemman käden“ raskasta painoa, kun ei tunnustanut hänen oikean kätensä hyvyttä. Kyllä hän nyt tekee itsensä ystäväksi Jumalan kanssa, kun vanhin poikakin kamppailee kuoleman kielissä; on jo luvannut käyttää kaiken tavaransa hyväntekeväisiin tarkoituksiin.

Mutta eipä taivas ole tuollaisista millänsäkään. Kummia kuuluu. Kun kuletettiin neitsy Maarian kuvaa, jonka hän osti kirkkoon, — niin särkyi rattaitten alla Bábypoen yli vievä silta, ja sinne jäi hevonen; rattaat ja kuva meni pieniksi pirstaleiksi.

Ihmiset pihoitansa ja aitojen takaa katselevat, kun hän kulkee pitkin tietä, avara viitta yllä ja paljas pää hartioitten väliin vedettynä.

— Pois siitä! Mitä siinä! — otti Terttu-Anna puheeksi — älkää te ruvetko häntä loukkaamaan. Jumala häntä on jo kovin rangaissut. Panepas pari halkoa kattilan alle, kun minä liikutan.

— Nämät puut ovat märkiä, puuttui Ruukku-Matin leski puheeseen. — Ennen muinoin, kun minä olin nuori, paloivat puutkin paremmin. Mutta entä tuon Luottosen asia! Tiedätkö, mitä taas viime yönä tapahtui?

— Ehkä kävi kiviristin hullusti hautausmaalla?

— Salama iski siihen, naapuriseni, ja särki sirpaloiksi. Vasta eilen se suurilla kustannuksilla sinne saatiin.

— Ooh, ooh! — Terttu-Anna oikein älmistyi. Varmaankin olivat ukot nyt sinne menossa. Lähdepäs, Antti, katsomaan, minne päin kääntyvät kivennäiskaivon luota?

„Kylän lapsi“ (niin nimitettiin pientä kiltinäköistä orpopoikaa) istua kyyristeli pihalla kattelun ääressä, mikä oli hänelle sangen mieluisa asema, sillä hän sai sekä lämmitellä jalkojansa valkean luona että anteliaalta Terttu-Annalta välistä palan suuhunsakin.

Mutta pianpa täytyi hänen jättää vanhan Luottosen tähden tämä onnellisuus!

Harmistuneena lähti poika tallustamaan miesten perässä.

Akat olivat oikeassa. Kaunis punainen kivi-risti makasi kahtena kappaleena kellastuneella nurmella. Kas, minne olivat joutuneet kullatut kirjaimet sanoista: „Jumalan kunniaksi pystytti Josef Luottonen?“ Juuri näitten kirjainten kohdalta oli Jumalan ilma särkenyt ristin, ikäänkuin ilmoittaen: „en huoli kunnioituksestasi, Josef Luottonen, yhtä vähän kuin Maarian-kuvastasikaan“.

Ukko kohotti katseensa maasta, missä hänen lahjansa makasi särjettynä, mutta ei rohjennut katsoa taivaasen, missä hänelle niin oltiin suuttuneita. Hänen harhaileva silmäyksensä kohtasi vihdoin lapsen, ikäänkuin olisi tämän pörröinen pää ollut välittäjänä taivaan ja maan kesken.

Antti nojasi lähellä olevaa saarnipuuta vasten ja nosteli vuoroin lihavaan hautausmaan multa

vajoovia jalkojansa, sekä ällistellen katseli Luotosta ja hänen kumppaniansa.

— Mennään pois... — virkkoi Tapani.

— Entä mitä ristin tehdään? — kysäsi Luottonen ääntänsä hilliten. — Kittaatko palat yhteen?

— En maar! — vastasi Tapani tyyliä. — Minkä Jumalan käsi on särkenyt, sitä ei ihmis-sormien ole lupa yhteen liittää. Onpa Jumalan kuritus teitä kerrassaan kohdannut...

Ukon hampaat alkoivat kalista.

— Jospa olisikin vain kerran kohdannut! — huudahti hän suruissaan — on ottanut luonani asumasijansa, Tapani, ihan on ottanut asumasijansa.

— Täytyy kärsiä, Luottonen!

— Mutta usko pois Tapani, en minä ole paha ihminen.

— Saituri olette ollut, tyly ja ylpeä. Olette luullut olevanne mailman paraimpia. Ja totta puhuen, olette tavaranne koronkiskomisella koonnut.

— En minä niitä enää pidä missään arvossa... mutisi Luottonen. Minun on oikein vilu; oikein värisyttää. Tunnen pahoja enteitä. Ikäänkuin joku lujin kourin runtelisi sydäntäni. Saas nähdä, että taas joku onnettomuus on tulossa... Oi, sinä kaikkivoipa Jumala, millä sinut lepyttäisin?

Miehet läksivät pois hautausmaalta.

— Kas vaan! — huudahti Tapani. — Tuota poikaressua, joka on kintuillamme! Ja sääret niin punaiset kylmästä! Korjaa heti luusi, könsikkä!

— Älä toru lasta, Tapani! Tee minulle niin hyvää, kun se sipsuttaa perässämme. Tulepas lähemmäksi, poikaseni!

Ukko ehkä arveli, että tuolta pilviseltä taivaalta on vielä toinenkin salama alas iskevä, jos he ajaisivat lapsen luotansa.

— Noh, tulepas lähemmäksi!

— Antaa hänen mennä kotiansa, — tuumi Tapani, — palelluttaa vain jalkansa!

— Miks'et ole pannut saappaita jalkaasi, poika? — kysyi Luottonen lempeästi.

— Ei ole saappaita, — vastasi poika surullisna.

— Miks'ei isäsi ole saappaita laittanut?

— Ei ole isääkään! — vastasi lapsi huolettomasti.

Tämä vastaus kävi ukko Luottosen sydämelle. Miten tuokin lapsi saanee kasvaa, kun ei edes tunne isän rakkautta...?

Sanaa sanomatta otti hän pikku Anttia kädestä ja talutti häntä pitkin tietä aina kirkolle asti.

Siellä sitte poikettiin erääsen taloon, jonka portille oli maalattu kaksi kannuksilla varustettua saapasta, alla seuraava kirjoitus: „Tapani Filtsik, Suutari-Mestari“.

— Ottakaa tuon lapsen jalasta mitta ja tehkää hänelle pari saappaita, minun kustannuksellani! — virkkoi sisällä ukko Luottonen.

Filtsik katseli lasta kotvasen ja virkkoi:

— Minulla sattuu par'aikaa olemaan valmiina

semmoiset saappaat. Panen vetoa, turkkini vanhaa liiviä vastaan, että ne sopivat pojalle.

Saappaat tuotiin, sopivat todellakin aivan hyvin: ihan kuin valetut jalkaa varten.

Lapsikos iloitsi, kasvot riemusta loistivat ja hauskasti hän käydä tepasteli ukon perästä pihalle.

Ulkona olivat pilvet sill'aikaa hälvenneet. Ukko Luottosen astuessa pihalle paistoi jo päivä täydeltä terältänsä ja taivas loisti kirkkaana. Ruohotkin tien varrella hänelle hymyilivät, jopa sadevesilammikotkin.

Ukko tunsu rintansa kevenevän, aivan kuin olisi uutta ilmaa hengittänyt.

— Annapas tänne kätesi, poikaseni! Sinulla on niin lämmin käsi. Tuletko minua luokseni?

Lapsi katseli ihailien saappaitansa ja vastasi:

— Mesisin Anna tädin kattilan luo!

— Älä mene; tule minun kanssani. Kas nyt ollaan kotona jo, tässä me asutaan, tässä talossa, jossa tiilikatto on.

Portilla tuli kuski vastaan tuoden sen tiedon, että hevoset ovat saadut takaisin; rappusilla seisoi tohtori vastassa, kasvot ilosta loistaen, poika ei enää ollut hengenvaarassa.

Ukko Luottonen katsahti kiitollisna taivaasen.

Merkillistä, kuinka se taivas on kaukana ja kumminkin niin lähellä...

Pieni saapaspari vaikuttaa tunnin kuluessa sinne saakka...

Elävänleski.

Nuo sievät kapineet, nuo vaaleanveriset vaimot, näetten, ovat niin hyviä, niin lakeita kuin lampaat. Ainakin on Parkkarin Sohvi aivan sellainen.

Siitä asti kuin hän miehelään pääsi, ei ole hänen nähty muuta kuin hymyilevän. Ennen se oli onnellista hymyilyä, nyt se on muuttunut surulliseksi.

Hänen onnellisuutensa ei ollut kenenkään tiellä, eikä nyt ole surunsakaan. Ennen hän ei ylvästellyt, eikä nyt liioin ruikuttele. Mutta nuo vaaleat kasvot, jotka päivä päivältä vaaleammiksi käyvät, yhtä mittaa kertovat, mitä jokainen muutenkin tietää.

Miehensä on hänet armottomasti, julkeasti hylännyt. Muuten oli hän kunnan mies, ahkerin ja taitavin salvaaja koko seudulla. Kenpä olisi luullut hänen pettävän uskollista vaimoansa, ja kahden petollisen, mustan silmäparin niin mustuttavan hänen sielunsa... kun karkasi tuon toisen kanssa mailmaa kiertämään.

Eikä heistä hivaustakaan kuultu; Herra tiesi, minne olivat joutuneet. Maantien tomu, johon heidän jälkensä katosivat, ei mitään virka, tuuli

ei ilmaise, missä he ovat, humisevat puut eivät puhu ymmärrettävää kieltä, vaikka ehkä asiasta kuiskailevat.

Kunhan mies olisi edes sanan sanonut jäähyväisiksi kotoa lähteissänsä, niin ei kauniin vaimon mieli olisi niin karvas, hänen, jota nyt nimitetään „elävänleskeksi“. Kunhan edes olisi häntä kerran suudellut, vaikka kylmästikin; kun olisi väkillisestikin sanonut lähteissänsä: „minua et enää saa nähdä, rakastan toista ja lähdän hänen kanssansa“.

Mutta hän karkasi salaa, he olivat itsensä yhteen puhuneet. Niin hän meni eikä ole takaisin palannut. Ja siitä on jo vuosi kulunut, kokonainen vuosi.

Hän tulee takaisin. Varmaan tulee. Pekka ei ole paha mies. Hänellä on aina ollut hyvä sydän; se ei saata olla vielä peräti turmeltunut. Tuo nainen on tehnyt hänen kieropäiseksi, on saattanut tunkeutua hänen sydämmeensä; mutta hänen on laitansa sama kuin huonon maalauksen, jonka aika panee ja kuluttaa pois. Kyllä Pekka vielä tulee.

Sohvi oli hyvässä toivossa ja joka kerta kun sakset hänen neuloessaan putosivat laattiaan, huokasi hän toivoen, että ne jäisivät pystöön kärki lattiaan, sillä se olisi ollut näet hyvä enne; nähdessään harakan lentävän ikkunan ohitse, katseli hän, eikö tuo istahtane hänen aidallensa.

Mutta sakset eivät ottaneet valhetellaksensa eikä harakkakaan...

Iltaisin auringon laskeissa istui hän tupansa kynnykselle, mistä näkyi kauvas, kauvas mutkikkaalle maantielle, aivan sinne asti, missä pilvien ääret maan päälle ulottuvat.

Hän varjosti kauneita, vaaleita kasvojaan kädellä ja katsoa tuijotti tuohon suureen, salaiseen kirjaan, missä olivat kirjaimina kuorma-ajurien rattaat, kaupungista palaavat matkamiehet ja Herra tiesi, mitä kaikkia.

Kyläläiset ohi käydessään häntä tervehtelivät, mutta ei hän heitä huomannut.

— Sohvi odottaa miestänsä! — kuiskaelivat he keskenänsä ja nauraa hihittivät.

Mutta Sohvi parka oli kun olikin oikeassa. Hänen sydämensä tiesi, aavisti enemmän, kuin koko mailman viisaus olisi voinut selittää.

Hänen eräänä aamupäivänä par'aikaa tupakanlanttuja kastellessaan, (jos mies tulee kotia, niin on mitä poltella talven pitkän) poikkesi pihaan rupuliarpinen, vanha eukko, joka toi hyviä sanomia.

— Tulen miehesi luota, Sohvi! Hän pyytää, että antaisit hänelle anteeksi. Hän on kovasti katunut tekoansa. Tuolla hän on työssä kolmannessa pitäjässä Gózonissa: siellä laitetaan sinkkipellillä katettua kirkontornia. Hän ei tohtinut itse tulla, pelkäsi näet, että olet hänelle kovin suuttunut. Hän pyytää, että jos hänelle anteeksi annat, niin lähdet sinä hänen luoksensa.

— Mennään yhdessä! — virkkoi tuo lempeä, vaalea vaimo.

Hän otti päästänsä mustan huivin ja vaihtoisen punaiseen matkaa varten. Se oli Pekan lempiväri, ja muuten tähän tilaisuuteen sopivakin.

* * *

Kullattu risti piti asetettaman kirkontornin huippuun. Armollisen ruununvoudin rouva oli onnellisesti synnyttänyt kaksoiset, ja siitä iloisuutta oli hän lahjoittanut kirkolle tuon ristin.

— Kuka ottaa työn tehdäksensä, pojat? — kysyi salvumestari Mikko Turvas.

— Minä! — vastasi Pekka. Minä menen, mestari.

— Ehkä Samuli olisi soveliaampi. Sinä olet liian raskas.

— En ole koskaan itseäni keveämmäksi tuntenut kuin tällä hetkellä.

— Vai niin. Joko olet tuosta taakasta pääsyt. Olethan hänet ajanut jo tiehensä? Hm! Olipa aika hetale nainen. Eikö totta, Samuli?

— Pekka katsoi maahan ja virkkoi nyreillä mielin, verkalleen:

— Rupesin häntä inhoamaan. Mutta totta puhuen, aika liukas hän oli ja eläväinen.

— Liukui pois kynsistäsi, heh? Kuulepas Samuli: Kyllä sinä saat sentään mennä asettamaan ristiä.

— Annetaan Samulin olla, herra mestari! Minä kyllä ristin paikallensa saan. Odotan tässä erästä henkilöä. Olen hieman levoton, kun en

tiedä, tuleeko hän vai ei. Senkin vuoksi menisin tornin päähän, voidakseni sieltä nähdä kauvemaksi Bógy-jokea päin vievää maantietä pitkin.

— No, olkoon menneeksi. Lähde siis kiireesti ylös; viimeisestä luukusta annan käsiisi ristin, kun ensin olet paikalla.

Ei aikaakaan, niin oli Pekka jo tornin päässä, vikkelaasti kun orava hän sinne kiipesi.

— Tänne se risti! — huusi hän kumartuen alas luukkua päin — pian se paikallensa on pantu.

— Tuoss' on, poikaseni!

Risti kädessä kiipesi Pekka ihan huipulle asti ja oli jo perillä kun vielä kerran katsahti maantielle päin.

Tuolta tulee! Se on Sohvi! Vanha eukko tallustaa rinnalla; juuri nyt kääntyvät kylään päin.

Pekan sydän kovin sykähti, häntä vavistutti, kädet hermottomiksi kävivät, silmät himmenivät.

— Ohoi Pekka! Joko sait paikallensa?

Huumaantuneena vastasi hän vapisevalla äänellä:

— Kumpaan läpeen se pitää pantaman?

Vanha salvumestari kalpeni, siunasi sielunsa ja vastasi surullisesti:

— Pane kumpaan tahdot!

Ei ollut muuta kuin yksi läpi. Pyörtyvä näkee silmissään kaksin, kolmin. Mestari tiesi, mitä siitä seuraa.

Suin päin riensi hän tikapuita alas; tiesi että ennenkuin hän ehti alas, Pekka jo on maassa... ja kauvempanakin — toisessa mailmassa.

Yhtä haavaa saapuivat tornin juurelle mies ja vaimo, mutta edellinen tornin huipulta hengetönnä.

Paras olisi sentään ollut tätä yhtymistä varten panna musta huivi päähän!

Aäneti lankesi Sohvi miehensä ruumiin yli, suuteli ja syleili sitä kauvan.

Kun hän vihdoin väkisin pois talutettiin, niin olivat hänen kasvonsa yhtä lempeät, levollisen näköiset kuin ennenkin. Ei löytynyt sanoja, ei kyyneliä:

Hän kääntyi taaksensa vielä kerran luodakseen silmäyksen miehensä ruumiiseen ja meni tainnoksiin.

Mutta pian hän tointui taasen, tarttui rautakourin vanhan eukon olkapäähän ja kysäsi, muoto hurjana, turvonneena, synkällä äänellä:

— Miksi toittekaan minut tänne? Mistä häntä nyt enää odotan.

Ja vasta nyt alkoivat kyyneleet viljalta vuotaa pitkin kalpeita poskia.

Tuo pakana suutari.

An levinnyt Csoltón, Majornokin ja Bodokin kyliin semmoinen paha luulo, ettei ukko Filesikin kuuluisia turkkeja olekaan olemassa muualla kuin hänen mielikuvituksessaan; hän kyllä niistä puhuu ja ylvästelee, lupaa niistä vetoakin lyödä, mutta ei hänellä oikeastaan turkkeja olekaan, lieneekö edes milloinkaan ollut?

Mutta olipa niinkin. Gózonilaiset (hän muutti näet Bágy-joen tuolta puolen tänne) sen aivan hyvin muistavat, viitoten ijäkkäämmät.

Pitkä, keltainen vaate se oli, leveä kaulus mustasta lampaannahasta, kummassakin kulmassa riippui „in natura“ lampaankoivet tupsun asemasta ja edessä oli kaksi hopeista hakaa. Turkkien kumpaankin alakulmaan oli ommeltu tulppaania viheriäisellä langalla. Ylempänä näkyi kaikenlaisia lintuja, enimmäkseen punaisen värisiä; selässä taasen oli koko Miskolczin kaupunki lukemattomine taloineen ja kaikkine kirkkoineen, istuipa kalvinilainen kukkokin siellä yhden kirkon tornin päässä.

Turkit olivat todellinen taideteos, joita tehdessään turkkuri ei ollut säästänyt vaivaa eikä ainetta.

Mutta ei sitä ollut mikään Gózonin räätäli tehnytään, vaan kuuluisin turkkuri koko Miskolezin kaupungissa. Kun Filesik kumartuu edes puolen kyynärän verran maahan päin, esimerkiksi alhaalta nappia kiini pannessaan, niin jo lakaisee tämän mailman kahdeksannen ihmeen lieve maata. Sanalla sanoen ovat Venäjän keisarin turkit näihin verraten vain kurjia arki-tamineita.

Mutta vaikka vaate olikin niin merkillinen ja Tapani Filesik siitä kyllä kerskaili, niin ei ajan rautahammas sille arvoansa antanut, vaan oli turkeille yhtä tyly kuin notariuksen pojan, tuon juristin, pälssillekin. Koruompelu virttyi, rappentui, keltainen pohjaväri kävi likaiseksi, rasvaiseksi. Koitkin niihin muniansa pistelivät, eritoten vuorissa ja kauluksessa paljo vahinkoa tehden.

Mutta aivan kuin rakastava aviomies, joka ei huomaa, kuinka ruusut kuihtumistaan kuihtuvat puolison kasvoista, vaikka hän itse niitä hävittää... ei Filesik ukkokaan havainnut tätä turkkiensa surullista muuttumista. Vanhat turkit olivat hänen silmissään yhä vielä uudet ja hänen tavallinen lausetapansa: „otan turkit ylleni“, ei ollut menetänyt tuumaakaan ylpeästä luonteestaan.

Tuossa ne riippuivat seinällä kiilloitetussa naulassa suvet, talvet. Kun isäntä istui suutarintyössä lestinsä ääressä, olivat turkit häntä vastapäätä, jotta niitä sopi katsella milloin tahansa.

Tosin ei hän ollut useinkaan lesti kädessä. Häntä sanottiinkin pilan päiten „taivaan taaton

suutariksi“, kun hänellä ei ollut muita työnantajia kuin ehkä itse isä Jumala.

Ukko olikin kovin laiska. Kun hän joskus neuvoi jollekulle saapasparin, teki hän sen melkein armosta. Eikä häntä liioin tilauksilla vaivattukaan, sillä hän silloin useinkin morkkasi ihmisiä: „mitä talonpoika saappailla tekee? Käykää te avo-jaloin!“

Hän oli äreä, jorö mies, ei rakastanut mailmassa ketään eikä mitään — paitsi noita turkkejansa.

Ei saata ihminen armottomammin menetellä, kuin hän teki ainoalle lapsellensa Teresalle.

Ja mitä oli tyttö rikkonut? Isänsä pakotti häntä menemään Csoltón ontuvalle myllärille. Eihän käy istuttaminen samaan ruukkuun resedaa ja nokkosta.

Ei ihmekään, jos tyttö kovin kävi murheelliseksi, sydäntä kivisti, päätä huimasi ja harhaankävi jalka. Hän meni, pakeni kotoa nuoren varatuomarin kanssa.

Tosin oli se kovin pahasti tehty, mutta nuoruus ja hulluus... Vaikka koko mailma olisi saanut häntä kivittää, niin ei isän kumminkaan olisi sitä pitänyt tehdä.

Sen jälkeen tuli ukko vieläkin harvapuheisemmaksi, tylymmäksi. Kun muutaman ajan kuluttua Teresa palasi kotia katuen rikostansa ja vanhempiaan lepyttääksensä, niin kääntyi ukko Filesik hänestä pois päin murahtaen: „en tunne neittä“, otti turkit yllensä naulasta ja läksi

kotoa eikä tullut takaisin, ennenkuin tytär oli mennyt.

Sen erän perästä ei Teresa parka tohtinut kotia tulla. Kaikkiaan yhden kerran hän vielä näki isänsä, kun hän muutamana päivänä ajoi varatuomarin kanssa vaunuissa läpi kylän. Filesik kun silloin asteli „Palttinapaidan“ kapakkaan, niin kuuli hänen huutavan vaunuista: „isä, isä kulta!“

Ukko katsahti ääntä päin, otti sangen nöyrästi lakin päästä, ja asteli edemmäksi sanaa suustansa sanomatta. Varmaan on tuolla miehellä kivi sydämmen sijassa.

Kaikki majornokilaiset, jotka olivat varatuomarin luona asialla käyneet, kilvan kehuivat, miten siellä on hyvät päivät Filesikin Teresalla. Olipa se veitikka siellä herrastapoihinkin tottunut. Ja sitä kunniata sitte, joka kylälle tapahtuu! Majornokilaisten oikeus täst'edes painaa varmaan vaa'assa yhtäpaljo kuin toisten kuntien yhteensä. Sanottiinpa sekin ukolle, että tytär oli kuiskaissut, pyytänyt isäänsä tulemaan häntä katsomaan; lupasi lähettää vaunut häntä noutamaan, panna istumaan silkkityynyille, antaa juoda makeata viinaa yöt, päivät; häntä kunnioitetaan, pidetään arvossa, itse herrakin on hänen kanssansa sanoja vaihtava, kun hän vain tulisi mitä pikemmin; sillä Teresa muka ei tohdi enään mennä kotiin.

Mutta Filesik ukkoon ei mikään pystynyt.

Jos hänellä olisi ollut järkeä tässä asiassa, niin hän ei ainoastaan olisi saanut paranemaan

oman asemansa, vaan olisi ikuisiksi ajoiksi myöskin perustanut koko seurakunnan onnen.

Sillä . . . meidän kesken puhuen, on Majornok huonoin kunta koko näillä tienoin, osaksi sentähden, että kansa on köyhää, mutta erittäin siitä syystä, kun siellä ei ole palaistakaan maantietä, ei yhtään siltaa, ei edes kunnanhuonetta.

Eikä ihmekään, kun ei piirikunnan herroilla koskaan ole ollut lemmyitä Majornokista; niihin paikkoihin ovat näet rakennuttaneet maanteitä, minne heillä on ollut asiata.

Tuossa on esimerkiksi Csoltón maantie, tasainen kuin permanto; siitä saavat kiittää Bitron Liisaa, kun taasen Karancsaljaa kunta saa samasta syystä kehua Juhara Verisen vaimon ihania kasvoja.

Semmoinenhan tämä mailma on, että kauniin naisen kasvot voivat antaa koko paikkakunnalle somemman muodon.

Mutta Majornokin kylä teki poikkeuksen tällä kertaa.

Piirikunnan varamaamittari, joka piirsi maakarttaa, jätti, kuten kerrotaan, siitä pois maantien. Komitaatin *) esimiehet jo lupasivat maksaa satakahdeksankymmentä floriinia setelirahaa läheiselle Hontvárin komitaatille, jos tämä ottaisi rakentaaksensa maantien; mutta eipä se siitä huolinut, vaikka olisi maksettukin. Kyllä vieiä saa nis-

*) Komitaatti, kreivikunta, vastaa johonkin määrin meidän läänejä.

koillensa kaikki haukkumiset ja kiroukset tuo jalo komitaatti Majornokin tien tähden!

Mutta jos Filesik vain olisi tahtonut, niin olisi Majornokiin saatu tie, vaikka punaisella marmorilla kivitetty... Ja kaikki olisivat tyytyväisiä. Mutta hän hylkäsi herra varatuomarin jalon tarjouksen. Olisipa hänelle itsellekin hyvää tehnyt. Taivaan taaton suutarilla olivat näet maalliset asiat sangen huonolla kannalla. Viime viikolla tarvittiin turkeista hopeinen solkikin „Palttinapaitaan“. Siellä se on siitä saakka ollut Saara-muorin arkussa.

Mutta häntä ei niinkään joutavasti pilkattu taivaan taaton suutariksi, sillä hänen „kundinsa“ auttoi häntä hädän suurimmallansa ollen. Alkoi näet tulla postissa nimettömiä kirjeitä, jotka sisälsivät kymmenen, kaksikymmentä, jopa viisikymmentä floriinia rahaa. Entiset tuntemattomat, äkkiä rikastuneet velalliset täten muka lähettivät lainaamansa rahat, samalla sulimmat kiitokset lausuen. Onpa sentään mailmassa rebellisiäkin ihmisiä.

Alussa hän uskoi asian todellakin niin olevan, kuin kirjeessä kuului; jolleivät olleetkaan hänelle itselle velkaa, niin saattoivat olla hänen isällensä, jonka nimi myöskin oli Tapani. Kummallista vain, mistä isävainaja oli voinut noin paljo rahoja lainaksi antaa?

Ja kun kerran epäilykset heräsivät, niin selkeni koko asiakin päivän selväksi. Hän lähetti takaisin jok'ainoan rahakirjeen varatuomarille.

Kun tohtiikin lahjoja Filesikille lähettää? Pitäisipä miehen tietää, että Filesikin iso-äiti oli tuota kuuluisaa Beeskyn sukua, ja niin edespäin.

Eipä enää rahakirjeitä tullutkaan, mutta kyllä alkoi sen sijaan olla runsaasti surullisten sanomaintuojia.

Filesikin kaunis Teresa muka on vaarallisesti sairastunut. Kaikki mitkä häntä ennen huvittivat on hän hylännyt: mukavuuden, prameuden, kalliit ruo'at, rohtopullot; vain rakasta isäänsä tahtoisi hän nähdä. Eipähän Teresa parka niin paha tyttö olekaan!

Hänen kaihonsa kävi niin kovaksi, että vihdoin täytyi itse varatuomarin lähteä ukkoa noustamaan.

— No, vaari; nyt otan teidät mukaani, jos tahdotte tai ette. Älkää estelkö sairaan tyttärenne tähden...

— Minulla ei ole tytärtä!

— Tulette kanssani, mars!

— Pyydän nöyrimmästi, en voi lähteä. Kovin on töitten kiire. En voi tulla!

— Tulkaa sentään edes minun tähteni! — puhui varatuomari ystävällisesti.

Filesik huokasi. Ehkä se oli ensimmäinen huokaus hänen elässään.

— Ettekö tule? Kiellätte siis oman lapsenne?

— Niin, pyydän nöyrimmästi.

— Te olette yhteiskunnan hylkyläinen!

— Ei ole sekään mahdotonta. Mitäs minunmoinen vanha suutari muuta olisikaan.

Nuori herra sekä lupasi että uhkasi, mutta kaikki puheet kimpoilivat turhaan takaisin tuosta kivikovasta sydämestä.

— Vangitkaa, armollinen herra, pankaa rautoihin, niin tulen vaikka minne, kun vain voitte.

Vihdoin täytyi kuin täytyikin lähteä kotiansa ilman suutaria tuon mahtavan herran, joka hallitsee koko paikkakuntaa.

Mutta hänellä oli viekas heitukka Mikko Huotra, joka kotimatalla keksei oivan sota-juonen.

— Hyvinpä tunnen Filesik ukon, armollinen herra! Tulisipa perässämme, kuten porsas jyvävakan perässä, jos...

— Puhupas!

— Jos varastaisimme hänen turkkinsa. Hän, näetten, niistä enemmän pitää. Kovin omituinen mies...

— No varasta ne häneltä mitä pikemmin!

Eipä entinen sotamies enempää käskyä tarvinnut. Vallankumouksen ajoista asti ei hänen haltuunsa oltu näin tärkeätä tointa uskottu. Toista oli silloin... mutta hän ei viitsi kertoa, ei häntä kumminkaan uskottaisi.

Sillä välin käänteli hen sairastunut levottomasti hienossa vuoteessaan, vavahtaen joka kerta, kun rattaitten rapinaa kuului. Hän nousi toisen kyynäspäänsä nojaan kuuntelemaan, laihtuneet kädet pitkien hiuksien peittäminä, jotka levisivät valkoiselle yöpuvulle.

Kaikkea on yllin kyllin, mitä suu, silmät toivoa saattavat, mutta kumminkin hän on köyhin olento mailmassa, sillä häneltä puuttuu terveys ja vielä jotain muutakin, nimittäin rakkaus.

Lempi vain polttaa, on hänetkin jo polttanut; oikea rakkaus taasen lämmittää, eikä hänen ole koskaan ollut niin vilu kuin nyt.

Ei mikään ole mieleistensä; miestä, jota hän on lempinyt, ei hän nyt voi kärsiä; parasta olisi hänen olla valvomatta vuoteen ääressä ja jättää sairas yksin. Vuodekin on kova, vaikka vaatteet ovat silkkiset, pehmeitä höyheniä sisällä; turhaan sitä tavan takaa palkolliset laittavat.

Aivan toista olisi maata kotona köyhän isän asunnon uuninpankolla, paljon parempi iltaisin avoimen ikkunan ääressä saada kuulla Majornokin kirkonkellojen iltaläppäystä ja peittää palelevat jalkansa isän kuuluisilla turkeilla.

Sitä hän ajatteli, siitä näki yöllä unta ja kas kummaa — kaitseلمus oli hänen anomisensa kuullut; aamulla herätessään oli kauniin, punaisen peitteen päällä leveänä vanha tuttu: turkit.

Tuossa näkyivät samat kukat, punaiset tulppaanit, jotka sitä niin kaunistivat, ja samallaisia ilmestyi Teresan vaaleille poskillekin. Viimeinen ilo on ihan yhtä suloinen kuin ensimmäinenkin on joskus aikoja sitten saattanut olla.

Mikko Huotra oli näet pitänyt sanansa ja hyvin asian arvannut. Kun Filesik yöllä tuli kotia „Palttinapaidasta“, huomasi hän asuntonsa oven auki murretuksi ja turkkien paikan olevan

tyhjänä. Tuo suuri naula oli paljaana, orpona, koko komeudeltansa riistettynä. Ja almanakka sanoi lokakuun viimeiset päivät olevan käsissä. Talvi jo teki tuloansa.

Epätoivoissaan, synkällä mielin, hattu syvälle päähän painettuna käveli Filesik kylässä. Ei syönyt, ei juonut, ei puhellut. Tuo onnettomuuden kohtaaminen oli ukon peräti murtanut. Hän ei tohtinut katsoa ihmisiä silmiin, sillä jokaisen huulilla oli hän huomaavinaan tuon ivallisen kysymyksen: „minne teidän kuuluisat turkkinne ovat joutuneet?“

Mutta kaikkea toivoa hän ei vielä menettänyt. Aavisti, että tuon kalliin kalun pitää varhemmin tai myöhemmin löytymän. Ei se ole hukkuva, varas ei sitä voi käyttää, sillä koko seutu tietää turkkien olevan hänen omansa.

Eikä hän toivossaan pettynytäkään. Tuli tieto, että pahantekijäin jälille oli todellakin päästy ja että turkit tätä nykyä ovat varatuomarin virastossa. Omistaja tulkoon neljän päivän kuluessa ne noutamaan, taikka myydään ne muussa tapauksessa huutokaupalla omistajattomana omaisuutena sairashuoneen hyväksi.

Heti tämän kuultuansa lähti ukko kartanoon. Ei epäröinyt hetkeäkään. Menihän vain hakemaan laillista omaisuuttansa.

Varatuomari ei vastaan pannut, vaan myönsi turkkien täällä olevan sekä viittasi Filesik ukkoa tulemaan perässensä.

Hän vei usean komeasti sisustetun huoneen läpi ukon, joka lokaiseb saappaat jalassa arasti

sipsutti hänen jäljissään pitkin hienoja mattoja, kunnes vihdoin saavuttiin puolihämärään huoneeseen.

— Tuoss' ovat turkkinne! — puhui herra väräjäväällä äänellä, osoittaen eräisen nurkkaan — ottakaa pois.

Ukon silmät vähitellen tottuivat hämäärään. Vaistomaisesti löysi hän sinne, mistä hiljaista ähkymistä kuului.

Varatuomari astui luokse, veti syrjään uutimet. Filesik peräytyi pari askelta.

Siinä makasi Teresa kalpeana kuin taitettu lemmenkukka, silmät ummessa, nuo kuuluisat tulppaaneilla koristetut turkit jalkojen puolessa peitteenä.

Kaunis oli hän näin kuoleman kielissäkin. Mailman hyvästi jättävä enkeli. Minne lienee matka? Onhan jo kerran taivaista langennut?

Saattaa niinkin käydä, ettei hän enää koskaan avaa noita sulosilmiänsä, jotka ennen osasivat niin vieikkaasti vilahdella, eikä noita ihania huulia, joita oli niin somaa suudella.

Ääneti, liikkumatonna seisoi siinä Filesik hetkisen, ikäänkuin ajatuksiin vaipuneena; mutta sitte läheni hän vakavin askelin vuodetta, otti kuoleman kielissä olevan päältä tuon peitteen, jota sairas niin oli kaivannut. Ei tyttö sitä enää ehkä tarvitsekaan.

Kuoleva enkeli ei liikahtanut. Filesik ukon käsi ei myöskään vavissut. Eikä hän taaksensaakaan katsahtanut tytär-raukkaansa. Ääneti, sanaa

sanomatta astui hän ulos huoneesta, ikäänkuin hän ei olisi mistään piitannut.

Ei hän silloinkaan taaksensa vilaissut kun varatuomari kauhistuen äännähti: „pakana“.

Ulkona heitti hän hartioilleen laillisen omaisuutensa, ja vaikka ilta joutui, lähti hän kotia raivaamattomia polkuteitä. Ei tahtonut kohdata ihmisiä. Ehkä tunsi hän, etteivät asiat kaikki aivan oikein olleet.

Kasvoista ei kumminkaan näkynyt mitään, vaan hän näytti levolliselta. Ehkäpä oli hän vähän tyytyväinenkin, kun oli saanut turkkinsa takaisin. Toden totta on tuolla miehellä kivi sydämmen sijassa.

Saavuttuansa metsään Majornokin vuorten juurelle (sinne, missä öisin, kuten kerrotaan, kuolleet kummittelevat, ajelevat vauhkojen hevosten selässä) sattui jotain hänen jalkoihinsa keskellä polkua.

Se oli kerjäläispussi, täynnä kuivia leivänpalasia. Hyvinpä oli omistaja mahtanut rukoilla isämeitänensä, koska oli jäänyt jokapäiväistä leipää huomisiksikin.

Mutta kas, kas; tuolla makaa puun juurella omistajakin: repaleinen kerjäläis-akka, lapsi sylissä.

Hän laski pussin heidän viereensä ja sytytti tulitikun nähdäkseen, ovatko vielä elossa?

Syvä hengitys osoitti, että sekä äiti että lapsi ovat sikeästi nukkuneet. Vain kova väsymys oli heidät saattanut näin nukuttaa. Ilma on viileä,

tuuli kylmä eivätkä repaleiset vaatteet anna makaaville tarpeeksi suojaa. Vain kovin uupunut voi noin nukkua. Kasvot, eritoten lapsen, ovat jo vilusta siniset ja pienet jäsenet kovasti värisevät.

Filesik otti esiin piippunsa takin taskusta, pani siihen tupakkaa, sytytti palamaan ja istui maahan — nukkuvien viereen.

Katseli heitä ukko, kauvan katseli. Hyvinpä hän saattoi nähdäkin. Taivas oli tähtösiä täynnä. Nuo tähdet häntä katsoivat, ehkäpä hänelle viittoilivat ja häntä kehoittivatkin.

Nyt hän kumartuu nukkuvien puoleen; otsa oli hiessä, pää alas painuneena, kuuluisat turkit luisuivat alas hartioilta. Hyväpä olikin; muutenkin oli niin lämmin. Eivätkä ne koskaan ennen näin painaneet, eivät nuo turkit milloinkaan hänestä olleet niin raskaat.

Hän otti ne ylös maasta ja levitti äkkiä yli nukkuvien.

Samassa hypähti hän seisoalle ja lähti ajatuksiin vaipuneena astumaan pitkin polkua. Vielä kerran seisahti hän ja kääntyi palataksensa takaisin. Entä jos hän sentään menisi niitä noutamaan?

Ei, ei! Mitä sanoisivatkaan nuo tuhannet silmät taivaalla.

Hän alkoi rientää, milt'ei juosta kotiapäin.

Yö oli tyyni, mutta kylmä; ukko oli ilman turkeitta, mutta hänen ei sentään ollut vilu.

Yksi ajatus häntä sisältä lämmitti, siinä paikassa, missä muilla ihmisillä on sydän, mutta

minne — yleisen luulon mukaan — kaitseminen oli kiven luonut.

Siitä ajasta saakka ei hänellä ole turkkeja ollut. Mutta kumminkin puhuu hän yhäti, aivan kuin hänellä vielä olisivat. Lyö niistä vetoakin.

Ihmiset hänen tuntevat ja jolleivät pelkäisi hänen pahaa suutansa, niin hänelle nauraisivat, mutta näin ollen eivät he hänestä suuria piittaa. Sekä Jumala että ihmiset ovat hänen ylönantaneet; on näet Jumalaton mies, kovin huono kristitty. Kun hän jonakin päivänä kuolee oman aitansa taa, niin korppi ja varis ovat häntä suremassa, hautausmaan laita hänen viimeinen leposijansa.

Maani on Bägryjoki. Vuosien kuluessa yhä kapteenimaksi käynyt noma on saanut leveää hiekkaranta-roskukset, joitten takana maahan on lanteita. Isid

I h m e .
Bägrylä ve... on vilja kuormia täynnä, levottomia miehiä ja naisia. Göronista ja Osoltoasta istuskelee pitkin jokirantaa vettä odottamassa.

Kun ei tule, niin keuhetaan omia keinoja: Mylläriin reuki, Paavolan Yrjö jo koetti neita-konstejakin, varasti näet Majornokin hautausmaalta puuret, kun näitten pöltämisen mukia tultamättömästi täynnä taivaan valtoja päättämään sadekuurot jroillensa.

Hyödyttipä sekin keino, sillä kun sukupurtti ovat alne laskettuina, niin pato kokoo vön kaluesen sen verran vettä, että mylly käy pari tuntia nammisin. — mutta mitä se on näin paljolle kannulle? Home ehti raikata viimeisen säkin, ennen kuin sen vuoro tulee.

Kaikki ovat harmissaan, vain mylläriin vaimo, tuo kadnis Klaara kilvelee hymysein myllyllä olevien keskellä, vaikka tällainen kuivuus häätä enimmäin vahingottua.

Pieni on Bógy-joki. Vuosien kuluessa yhä kapeammaksi käynyt uoma on saanut leveät hiekkaranta-reunukset, joitten takana taasen on laveita laidunmaita.

Bógyin vesimylly ei jauha. Piha on vilja-knuormia täynnä, levottomia miehiä ja naisia Gózonista ja Csoltósta istuskelee pitkin jokirantaa vettä odottamassa.

Kun ei tule, niin koetetaan omia keinoja. Myllärin renki, Paavolan Yrjö jo koetti noita-konstejakin, varasti näet Majornokin hautausmaalta paaret, kun näitten polttaminen muka välttämättömästi taivuttaa taivaan valtoja päästämään sadekuurot irroillensa.

Hyödyttipä sekin keino, sillä kun sulkuportit ovat alas laskettuina, niin pato kokoo yön kuluessa sen verran vettä, että mylly käy pari tuntia aamuisin, — mutta mitä se on näin paljolle kansalle? Home ehtii raiskata viimeisen säkin, ennenkuin sen vuoro tulee.

Kaikki ovat harmissaan, vain myllärin vaimo, tuo kaunis Klaara kävelee hymysuin myllyllä olevien keskellä, vaikka tällainen kuivuus häntä enimmäen vahingoittaa.

Jos tätä kestää, niin joutuu Bágyin mylläri ihan maantielle, eritoten jos hänen vielä kauvankin täytyy olla sotamiehenä, sillä arenti on sangen suuri ja — vaimo kyllä vaimona pysyy, vaikka kultavyöllä itsensä vyöttäisi.

Tämän mielipiteen lausui julki Mikko Pillerin muori Gózonista.

— Tuskinpa tuo vaimo mieheensä pitää. Etkö sinäkin niin arvele, Sohvi? Vaikk' en mene itse mylläriäkään takaamaan, sillä punainen tukka... jaa, jaa, tuo punainen tukka... Eikö niin, Sohvi kulta?

— Ei niinkään Sanna tati! Hän on hyvä vaimo, vaikka onkin kaunis.

— Sinäkös sitä näet mustan huivisi alta?

— Olin täällä, kun hänen mieheensä läksi asevelvollisuuteen... vaimopa itki, syleili häntä satoja kertoja.

— Kukin järkevä nainen pitää hamettansa, korea puoli ulospäin. Vai niin... jäähyväiset olivat siis vain sangen hellät?

— Mylläri kysyi vaimoltansa Klaaralta: „pysytkö minulle uskollisna?“ Klara vastasi: „ennen juoksee Báby-joki ylöspäin, ennenkuin sydämmeni sinusta luopuu“.

Báby-jokiko ylöspäin? — naurahdi Pillerin muori ivallisesti. — Ota vaari noista sanoista, Juho Oksanen?

Toisetkin tälle puhelle nauroivat. Sepä vielä puuttuisi, että tämäkin vähä vesi alkaisi takaisin kääntyä... Kunnon joki sentään alaspäin vielä.

juosta kihnustelee. Piankin saattaa sen hiekka-pohjaan ilmestyä halkeama, joka nielee veden maan sisään yhdellä nielauksella.

Päivänpaisteen säteet tanssielevät pitkin aitaa, missä märkiä liinavaatteita on kuivumassa, valkenemassa.

Juhon silmät myöskin sinnepäin säteilevät ja niistä punastuvat Klaaran kasvot.

Toiset vaimot... miks'eivät... huomaavat kummankin katseen. Saavat puheen aihetta... kuinkas muuten... ja kaikki, mihin heidän kiellensä koskee, käy heti mustemmaksi.

Mutta kas vaan! Aivan kuin olisivat akat noituneet esiin tuon synkän pilven, joka lännestä päin leviää koko taivaslaelle. No ihmiset, gózonilaiset, majornökilaiset, kyllä nyt rupee mylly käymään koko päiväksi.

Samassa alkoi semmoinen rankkasade, että ojatkin puroiksi paisuivat. Eipä tuo Paavolan Yrjö sentään ollut niinkään tyhmä mies, kun ruumispaaret poltti.

Kolme päivää ja kolme yötä kävi mylly; jo olivat vähenemässä sekä jyvät että jauhajat. Kolmannen päivän illaksi ei jäänyt muuta kuin Juhon kymmenen säkkiä nisuja.

Ehkä oli nuori vaimo ehdoin tahdoin jättänyt ne viimeiseksi, jotta Juho viipyisi kauvemmin? Tai ehkäpä hän vain härsytteli miestä? Kenties olivatkin hänen silmäniskunsa vain akatsiapuun kukkien kaltaisia, joita kyllä runsaasti maahan

putoaa, mutta ei voi poimia, kun ovat niin ylhäällä...

Heti kun kaunis myllärinvaimo tuli näkyviin, virkkoi Juho:

— Kuulepas Klaara... Ollaan kahdenkesken. Hyvinpä teit, kun jätit minut viimeiseksi...

— En minä sinua jättänyt. Vanhemmilla ihmisillä on etusija myllyllä, vastasi Klaara närkästyneenä ja käänsi selkensä Juholle.

Tämä tanakka ja harteava mies astui hänen eteensä, ja silmät omituisessa tulessa paloivat.

— Älä mene. Tahdon vain sanoa, että olen kuormineni ollut täällä jo neljä päivää; ape on loppu ja hevosten on nälkä. Anna parmas hylkyheiniä tuolta parvelta.

— Saat vaikka kaksi.

— Minä taasen olen jo kaksi vuotta himonnut suukkoa sinulta — kuiskasi hän ja silmät tuota solakkaa vartaloa katsoa tuijottivat. Annas suukko, Klaara!

— En sinulle puoltakaan. Pidin sinusta ennen muinoin, mutta en silloinkaan suuteloita antanut. Nyt olen toisen miehen vaimo.

Juhon rinnasta nousi huokaus.

— Voi sinua, kun taasen olet mieleni rauhan vienyt!

Vaimo juoksi sisään, sulkipa ovenkin peränsänsä. Eikä enää ulos tullut, mutta sisäpuolelta kuitenkin pyyhki hien pois ikkunaruudusta.

Juho katsahti sinne.

— Hoi, myllärin muori! Koskas nisuni jauhetuiksi tulevat? — kysyi hän hieman ivallisesti, astuen ikkunan alle.

— Etköhän ryyniksi tahtois — vastasi Klaara viekkaasti hymyillen. Par'aikaa ovat myllyllä, puolet ovat jo jauhoina.

Juho puraisi huultansa ja mutisi ujosti:

— Entä toinen puoli?

— Parin tunnin perästä ovat kaikki jauhetut ja saat mennä Jumalan nimeen.

— Mutta päästäpä minut ainakin siksi aikaa sisään lämmittelemään. Unhotin pälssini kotia; minun on vilu.

Klaaran tuli häntä surku; pyysi niin surullisella, ruikuttavalla äänellä. Ja ulkona oli todellakin kylmä ilma... tuli Klaaran itsenkin vilu, oikeinpa värisyttää, kun vastasi:

— Käy siis sisään, jos siivosti olet...

Juho pääsi sisään eikä olisi ollenkaan sieltä tahtonut lähteä. Sitä pulskaa vaimoa! Niin sievä käynti, niin kauniit silmät, huulet, niin suloinen hymyily! Kunhan eivät nisut tulisi aivan pian jauhetuiksi!

Mieleen johtui hyvä tuuma ja Juho pujahti ulos myllärinrengin luo. Löysi hänet viheltämisestänsä pimeästäkin.

— Kuules Yrjö! Saat luikurini, jos mylly seisahtuu käymästä aamuun asti.

— Hm! Mutta kun on niin runsaasti vettä!

— Sano emännällesi, että vesi on vähentynyt, jotta pitää koota, ja päästät alas sulkuportit.

Myllyn kolinaan katosi Juhon hiljainen puhe, mutta Yrjö ymmärsi kuitenkin tarkoituksen.

— Hm! Mutta sitte vesi tulvii yli sulun...

— Älä sinä siitä huoli; saat vielä silkillä ommellun tupakka-massinikin.

— Koristimineen, tulirautoineen?

— Kaikkineen päivineen.

Päästettyänsä alas sulkuportit jäi Yrjö odotamaan. Entä jos myllyn seisahtuminen herättää emännän mieleen epäilyjä ja hän tulee käskemään panna myllyn liikkeelle?

Ei pitkään aikaan ketään kuulunut. Äkkiä sammui sisältä huoneesta kynttilän valokin. Yön tyyneydessä oli Yrjö kuulevinaan, että ovi hiljaa väännettiin lukkoon sisäpuolelta.

Nauraen irvistellen avasi Yrjö suuren suunsa selki selälleen, hampaat näyttivät hänen päätä pudistaessansa jonkinlaisilta yöperhosilta, jotka vilkkuivat pimeässä.

Puoliyön aikaan kokoontui myllynsulun eteen runsaasti vettä. Se nousi jyrkkien kallioisten rantojen välissä, mutta kun ei voinut tulvia yli äyräittänsä, niin sysäsi se kotvasen aikaa sulkua ja rantoja, mutta piti pian viisaampana — palata koreasti takaisin.

Kuu pilkisti tällä hetkellä esiin pilvien takaa ja loi säteensä joen vedenkalvoon.

Ihmeissään puhalsi yötuulikin, tuli jokea pitkin alas, aikoi silittää veden pintaa — mutta tekikin päinvastaisen vaikutuksen. Ruohot, kaisila, pähkinäpensaat myökkäelevät päätänsä ja kuiskaavat ivallisesti: „ylöspäin juoksee Bógyjoki . . .!“

Paavon kosioretki.

Paavon kosioretki.

— Jos tahtoisikin palata, niin ei se enää käyvä
laatuun. Kaikki heittäyt hänen olevan matkalla
Sözendin kosimaan Beden Länsä. On uuhdy
hänen meneyttä läpi kylän juldatamimeet yllä,
napinläyessä punainen silkkikuivi, jonka hän
aikoo vaihtaa molle työlle. Ja kotona arvellaan,
epokoidaan, millainen onni hänellä lience?

Paha, pahaava puvistus rasitti jalkoja, päätä,
Lata jos käy huonosti tälläkin kertaa? Kolme
vanta takaperin hän jo kosieli Länsä, mutta silloin
kanoi työtä äiti suoraa, ettei hän anna tyttärensä
kypähtölle.

Tosin oli Paavo siitä ajasta asti parantanut
tapansa, tullut raitiksi, ahkeraksi mieheksi, ja
jotkin hänen olisi välistä tehnyt mieli ryvetä
istattemaan, niin olivat näkymättömät sultset
aina häntä hillitsemässä; oma sydämensä teki
sultsien virkaa. Ja kun päälle päätteeksi mentä
tykönsä Anol Bede kuoli, niin lisäsi Länsä

75

Saavuttuansa vanhan Luottosen ison niityn päähän, istahti Paavo Turkkinen hetkiseksi rajapyykille levähtämään. Omituisia ajatuksia liikkui hänen mielessänsä. Eiköhän olisi parasta kääntyä takaisin?

Jos tahtoisikin palata, niin ei se enää kävisi laatuun. Kaikki tietävät hänen olevan matkalla Gózoniin kosimaan Beden Liisaa. On nähty hänen menevän läpi kylän juhlatamineet yllä, napinlävessä punainen silkkihuivi, jonka hän aikoo vaihtaa tuolle tytölle. Ja kotona arvellaan, aprikoidaan, millainen onni hänellä lienee?

Paha, painava aavistus rasitti jalkoja, päättä. Entä jos käy huonosti tälläkin kertaa? Kolme vuotta takaperin hän jo kosieli Liisaa, mutta silloin sanoi tytön äiti suoraan, ettei hän anna tyttärensä lupihaitolle.

Tosin oli Paavo siitä ajasta asti parantanut tapansa, tullut raittiiksi, ahkeraksi mieheksi, ja joskin hänen olisi välistä tehnyt mieli ruveta irstailemaan, niin olivat näkymättömät suitset aina häntä hillitsemässä: oma sydämmensä teki suitsien virkaa. Ja kun päälle päätteeksi mennä syksynä Anni Bede kuoli, niin lisääntyi Liisan

omaisuus. Ehkä rupee kerskailemaan, kun kosiomies on niin köyhä... Jospa hän ei olisi edes toisen palveluksessa, niin voisi hän ehkä rohkeammin mennä kosimaan — mutta näin ollen... näin renkimiehenä... Parempi olisi palata takaisin!

Tummanviheriä ruoho, joka aamutuulen puhaltaessa päättään nyökkäeli, subiseva ruoko, jonka pilvet varjollansa tekivät synkän näköiseksi, yksissä neuvoin kehoittivat häntä palaamaan.

Vain pieni apilatukku jalkojen juuressa nauroi tuolle pahalle neuvolle, kun pilven takaa esiin pilkistävän auringon säteet sen kohtasivat. Ne hyppielivät iloisesti lehdeltä lehdelle, nuo pienet, täyteläiset lehdet hymyillen aukenivat lämmistä säteistä ja saivat kultaväriin, mutta niistä samassa katosivat nuo kiiltävät kastehelmet.

Paavo huomasi joukossa nelilehtisen apilan; hän kumartui sitä poimimaan... se tietää onnea... ja otti sen käteensä.

Todellakin oli neljä lehteä saman varren päässä. Ja niin kauniit olivat nuo lehdet, raikkaan väriset, täysikasvuiset, ei yksikään nutipää eikä ruosteen karvainen, eipä ollut niissä keltaista pilkkuakaan...

Huolellisesti pisti Paavo onnenlehden lompakkoonsa hopeakolikkojen keskelle ja luodessaan katseensa ylös taasen, paistoi jo päivä täydeltä terältänsä ja koko Bagy-joen laakso hänelle hymyili. Etäältä näkyi Gózonin sinkkipellillä katettu kirkontorni, joka hänestä oli ystävällisesti säteilevinään...

Ei nyt enää saata kotia palata, kun on onnenlehtikin taskussa!

Vihellessen jatkoi Paavo matkaansa aina Bodokiin asti, missä Gózonin kuorma-ajureita tuli kapakan kohdalla vastaan.

— Minne matka, Paavo? — puhutteli häntä Yrjänä Valmu.

— Gózoniin.

— Sen näen päältäsinikin. Mene, mene vaan, siellä ollaan kotona — virkkoi hän — ja seisahti hevosensa. Kuules, Paavo; tuli mieleeni eräs seikka! Olet ehkä jo kuullutkin, että pääsen herrasväelle heitukaksi Pyhänmiesten päivästä. Ja kun nyt sinun asiasi ovat tuolla kannalla, niin voisithan ottaa taloni arennille.

— Sanoittepa jotain . . . mutta siihen tarvitaan rahaa, -- lisäsi Paavo surullisesti.

— Maksat sitte, kun itse talosta byödyt. Tunnen sinut kumnon mieheksi. Olet saanut jo maistaa pahaakin etkä ole toista kertaa langennut. Kernaammin annan taloni sinun haltuusi kuin muitten. Tule meille sunnuntaina, niin tehdään kontrahti.

Paavon sydän paisui toivosta. Eipä juttu onnenlehdestä aivan perätön olekaan . . .! Hän luotti tulevaisuuteen ja riensi milt'ei juoksujalassa Gózonia päin. Puolenpäivän aikaan astui hän Beden portista sisään.

Muori parhaillansa loukutti hamppuja pihalla, vastasi ystävällisesti Paavon tervehdykseen ja

pudisti päistäret pois helmastaan, kuten arvoisan vieraan tähden tulee ja sopii.

— Astutaan sisään, Paavo! Tulit hyvään aikaan: Liisa juuri laittaa päivällistä.

Todellakin hääri tyttö ruuan toimessa tuvassa, kun he astuivat sisään, mutta ei hellittänyt sentään kädestänsä kauhaa, vaikka kyllä hämmästyti ja varmaa oli, että posket punastuivat.

Ja varmaa oli sekin, että äidin mentyä Paavon kanssa kamariin, tyttö otti syliinsä kissan, jota hän äsken oli rangaissut kujeistaan, silitteli sitä hellästi ja antoi eteen lautasellisen ruokaa.

— Älä suutu, kissa parka... saat oman osani. Oi, jos tietäisit, pikku kissa, ken on meillä...? Tule, annas kun taputan poskeasi.

Kissa näytti sangen älykkäältä, jotta teki mieli ruveta keskustelemaan sen kanssa, niin Paavo oli huomaamatta pujahtanut tupaan ja seisoi äkkiä tytön edessä.

— Tiedätkö Liisa, mikä on asiani? — kysäsi hän hiljaa, kaulahuivinsa hetaleita hypistellen.

— Hys, pahikko kissa! — huudahti Liisa ja ajoi ilman ymmärrettävää syytä elukan tiehensä, sekä juoksi ikäänkuin sille kovinkin suuttuneena itse vielä perässä ulos käsittämään.

Olisipa odottaa saatu! Vaikeata oli houkuttella häntä takaisin. Piiloutui kukkatarhaan, seljapensasten taakse, ja kun häntä kutsuttiin takaisin, veti hän valkoisen, punapilkullisen huivinsa palaville kasvoilleen.

Mutta juuri tuon huivin aikoi Paavo saada vaihtaa omaansa.

Eikä se sittemmin vaikeata ollutkaan. Liisakin samaa tahtoi eikä äitikään vastaan pannut, sillä olihan Paavo parantanut tapansa ja tuo Yrjänä Valmun ehdotus tuli vielä päälle kaupan. Paavo oli onnellisin sulhanen mailmassa palatessaan kotia, tuo punapilkullinen huivi napinlävessä.

Kasvot ilosta heloittivat ja ehkäpä viinistäkin, sillä ei sitäkään päivällispöydästä puuttunut; riemun säteet silmistä tuikkasivat ja pieniä paholais-vekaria tanssi hänen edessään: edelliset ilosta, jälkimäiset viinistä.

Saavuttuansa Bodokin kapakan kohdalle, pujahtivat nuo pikkupirut kaikki kapakan ovesta sisään.

— Äh, miks'en menisi minä myös? — tuumi Paavo. Ei toista tällöistä päivää ole koko elämässä!

Hän meni, joi. Ensimmäisestä lasista tuli hän vieläkin onnellisemmaksi, seuraavista hurjaksi, lopuista meni järki.

— Vedäpäs lempinuottiani, vanha Martti musikantti!

Ikkunasta näki hän päälle päätteeksi viekkaat, punatut kasvot, jotka häntä ulkoa vilkistivät.

— Tules sisään, Rukki-Maija, vanha lemmityni! Pidetäänpäs vähän hauskaa! Saat tämän pilkullisen huivin.

Gózonin kuorma-ajurit kulkivat taasen ohitse, mutta tällä kertaa kotiapain, rattaat kivihiihiä täynnä.

— Paavo, Paavo! — huusi Yrjänä Valmu sisään nuhtelevasti. — Siivostipa oletkin Gózonissa käynyt!

— Mitä minä Gózonista! Enemmän viiniä! Kuinkas minun nuottini kuuluu? Tärää poika maksaa; tuoss' on rahat...

Hän avasi kukkaronsa ja pudisti ulos sen sisällön. Kolikot kiertelivät, mikä minnekin, aivan kuin olisivat paholaisen käreänpöyriä olleet. Martti musikantti noukki ne taskuunsa. Apilaanlehtikin putosi lattialle. Maija sen tallasi rikki...

Yrjänä Valmu pudisti päätä ja virkkoi hevosiansa hoputtaessaan:

— Kyllähän, Paavo, tuo kontrahdin tekeminen nyt myttyyn menee!

Viileä aamutuuli oli tehnyt pulleat kasvot sinisiksi, pöyristänyt tummanruskeat hiukset siki-sokin, kun Paavo aamulla heräsi kotipihalla kohmelostaan. Ei tietänyt, ken lienee miehen vienyt kotia. Päätä särki, mailma vieläkin silmissä pyöri; tuskin osasi tupaan astua.

Sisällä oli jo vuoteelle levitettyinä punainen kihlahuivi, jonka hän eilen iltapäivällä antoi Liisalle.

Ajatukset alkoivat herätä. Kuinka tuo lienee tänne tullut? Olisiko se takaisin lähetetty? Mahdotonta, mahdotonta... sillä siinä tapauksessa olisi tytön punaisenkirjava huivi myöskin hänen huostassaan, se jonka hän eilen sai! Ja entä

nelilehtinen apilas? Voi, kun ei vain olisi sitä hukannut? Kaikki mennyttä kalua, kaikki...!

Ajatuksiin vaipuneena painoi hän kohme-
loisen päänsä arkkua vastaan . . . Entä jollei
hän ollut Gózonissa käynytäkään, vaan nähnyt
unta?

Noita akka.

Noita-akka.

Kunnan kansalaisseurue ovat, taikamuskoin,
rakastavat edakkimuisiin asigita, uskora,
perkellesen ja -naveisin. Korpia lentäroon
vi päänsästä kadeusaa ja -nainen-suhosaa
detaan ei mitään. Korpia lentäroon
korpitus tonttaja, koulustavia -naveita. Haaveollisten
lantausantajan ylöseen kootut murt. korpiset
heidän mielestään vahvaksi uskoksi.

Imertäjäni nunnille taikaja -naveita ja -naveita
näkön vieläkin. Kokoelmien valo on tosin tosi
varjoittollla paha. vahetuiset, mitään ei ole mitään
kokoona solnut hävittää, sillä muistun vieläkin.
miten kävi Pekka paron, mikä se ikini mielis-
tänni mene.

Hän oli meillä keskina ja isäni oli jostain
pienestä virheestä sulkenut hilnet johon tosi yhäksi
voroakaudeksi. Eräs pieni kamari oli vanhalla
miehll Pekka muistui yön ärvää levollisesti. Vain
sotamies ei tuollaisia ihmisiä pidäkään?

Näin omin silmin, miten pika -naveita voi
lähteä ruokoa. Pekka oli byvalla tautella, yllä-
teli vain, kun ovi jalkoon isäs pantiin.

81

Kunnon kansalaisemme ovat taikauskoisia, rakastavat salakähmäisiä asioita, uskovat perkeleeseen ja aaveisin. Korpin lentäminen yli pään tietää kuolemaa ja sen siipien suhinasta otetaan tarkka vaari. Paikkoihin, missä silmä ei mitään näe, vaan hämärä vallitsee, luo mielikuvitus tonttuja, kauhistavia aaveita. Haaveellisten kansansatujen yhteen kootut murut kovenevat heidän mielessänsä vahvaksi uskoksi.

Imettäjäni minulle taikoja opetti ja niihin uskon vieläkin. Kokemuksien valo on tosin tuota varjopuolta paljo vähentänyt, mutta ei ole sitä kokonaan voinut hävittää, sillä muistan vieläkin, miten kävi Pekka paran, eikä se ikinä mielestäni mene.

Hän oli meillä kuskina ja isäni oli jostain pienestä virheestä sulkenut hänet lukon taa yhdeksi vuorokaudeksi. Eräs pimeä kamari oli vankilana, missä Pekka makasi yön aivan levollisesti. Vanha sotamies ei tuollaisia minään pidäkään!

Näin omin silmin, miten piika aamulla vei hänelle ruokaa. Pekka oli hyvällä tuulella, vihelteli vain, kun ovi lukkoon taas pantiin.

Ei kulunut täyttä tuntiakaan, niin me lapset leikittellessämme pihalla kuulumme äkkiä tuolta kamarista kauheata kiljumista, ikäänkuin metsähärän mylvinää.

— Pekka, Pekka! — huusin ovelle koputtaen.
— Mikä teitä vaivaa? Sanokaa!

Ei kuulunut vastausta.

Tirkistin sisään avaimenlävestä.

Vinha tuulenviima löi silmiäni vasten ja tulikiven savua tuprusi ulos lävestä; siellä sisällä tömisi laattia aivan kuin kaksi miestä olisi painellut. Tuohon töminään sekaantui välistä kumeata ähkyntää ja mörinää.

Pelko valtasi minut ehdottomasti. Juoksin isän luo kertomaan, että Pekan käy huonosti siellä arestissa.

— Älä hupsuttele, poikaseni; ei häntä mikään vaivaa. Pelättelee vain teitä, vanha jupisteri!

Ja heti todistaakseen sanojensa totuuden avasi isä arestin oven sekä päästi Pekan vapaaksi.

Kalmankalpeana astua hoiperteli mies vähin voimin ulos, aivan kuin olisi jo kymmenen vuotta vankihuoneen homeenhajua hengittänyt.

— Myöhäistä — ähkyi hän... Myöhäistä!

— Mikä on myöhäistä, sinä vanha karhu?

— Ehdin jo allekirjoittamaan kontrahdin paholaisen kanssa — ähisi hän ja hampaat suussa kalisivat.

— Puhutte hullujamme, Paavo, — puutuin minä puheeseen. — Mitenkä te olisitte allekirjoittanut, kun ette osaa kirjoittaakaan?

— Piirsin verelläni omakätisesti puumerkkini — vastasi hän kolkosti — ja kiertäen ylös korkean paidanhilan, osoitti hän pientä haavaa vasemmassa käsivarressaan, josta vieläkin tippui pisara tummanpunaista verta. — Tuosta pusersi saatana vertani.

— Minkä kontrahdin alle kirjoitit? — kysyi isäni naurusuin.

— Myin itseni saapas-parista sekä punaisesta silkkileningistä, jonka paholaisen on määrä tuoda Rihmasen muoria varten markkinoilta. Vain yhden ainoan ajastajan elinaikaa lapsi.

Syvästi painui mieleeni tämä tapaus, joka ei enää tullut koskaan puheeksi, sillä kukin perheessä sen pian unhotti. Minä yksin pidin silmällä Pekkaa, joka täst'edes tuli päivä päivältä yhä harvapuheisemmaksi, kävi joka sunnuntai säntilleen kirkossa ja arkipäivinäkin näin hänen useat kerrat pujahtavan aitan taa lakki pivossa rukoilemaan.

Pekka parka! Eivät auttaneet rukouksetkaan; niitä ei kuultu. Täsmälleen vuosi mainitun tapauksen jälkeen eräänä myrskyisenä aamuna herätessämme, häilytteli tuuli hänen avonaista kamarinsa ovea, jonka yliseen saranaan hän oli itsensä hirttänyt; suurten rasvanahka-saapasten korot kamalasti kolahtelivat toisiinsa.

Nytpä kunkin mieleen muistui, miten Paavo oli sanonut itsensä paholaiselle myyneensä, minkä kontrahdin ehdot hän nyt olikin näin rehellisesti täyttänyt. Muistuteltiin kaikkia hänen silloin lausumiansa sanoja, eritoten mitä hän oli Rihmasen muorista maininnut.

Tuo Rihmasen muori oli jo aikoja sitten ollut noidan nimessä Bodokin seuduilla. Hänpä noitui muka lehmät, jos ne lakkasivat iypsämästä; jos taas joku kovasti sairastui, oli se varmaan Rihmasen muorin taikakonsteja. Kun kunnianarvoisa pastori sai vatsanväänneitä, jottei voinut saarnata, tai kun rakeet pieksivät sentua, niin oli se kaikki Rihmasen muorin toimesta.

Tämä Rihmasen muori pesi Pekka paralie. Tuo sana „pesi“ ei ylhäisissä salongeissa merkitse mitään, mutta rahvaan kesken osoittaa se lähempää suhdetta. Joka pesee vanhallepojalle, hän on tuon vanhanpojan kaikki kaikissa; se ihminen häntä kunnioittaa kautta koko elämän ja suree hänen haudallansa. Tämä on yhtä lajia avioliittoa, jonka siteenä ei ole pyhä lupaus, vaan tukku pesuvaatteita.

Rihmasen muori oli saattamassa Paavo parkaa hautaan.

Tämä tapahtui syksyllä. Seurasi sitte tuima pakkastalvi. Maa oli valkoisen lumivaipan peittäjänä, kuten runoilijain on tapa sanoa, ja puitten huuteiset oksat vinhan tuulen puhaltaissa räätisivät rapisivat, kuin luut luurangossa.

Joka kerran on käynyt Bodokissa, ehkä muistaa aivan hautausmaan vieressä pienen valkoisen talon, jonka ikkunat ovat hautausmaata päin. Äitini sen sinne tahtoi rakennuttaa. Tässä talossa asuimme, missä kaikki oli niin kolkkoa, niin surullista.

Ja päälle päätteeksi tuli Lucian päivä, jolloin noidat yöllä ovat liikkeellä.

Elävästi muistan semmoisen päivän, sen joka seurasi Pekan hautajaisia.

Paimenpojat valmistelivat taikojansa, rengit sipulilla maalailivat ristejä tallin ovelle estääksensä noidan voimaa sisään pääsemästä; me lapset katselimme noita puuhia ja odotimme vavisten illan tuloa.

Mutta minun pelkoni ihan haihtui, kun illalla saimme vieraita; tuli isäni sisar pikku tyttärensä kanssa. Minua rohkaisi tieto, että viereisessä kamarissa makaa ihmisiä. Vain sen kautta noidat pääsevät sisään. Tässä uskossa nukuin makeasti, unissa jatkaen äitini kertomia satuja.

Vanhempani eivät näyttäneet mitään pelkävän ja tuota minä silloin suuresti kummeksin. He eivät näkyneet koko Lucian päivää edes muistavan, ei siitä ainakaan heidän keskenään mitään mainittu.

Mutta puoliyön aikaan herätti meidät kaikki yht'äkkiä Maria tädin huuto läheisestä kamarista. Riensimme sinne katsomaan, josko mikä ehkä vaivasi hänen pikku tytärtänsä. Maria täti makasi hiukset hajalla ja vavisten, puolipyörtyneenä keskellä kamarin laattiaa ja sai vain katkonaisin sanoin huomautetuksi meille, mitä ulkona tapahtui.

Todellakin kuului ulkoa helvetillistä melua, koirain haukuntaa, ihmisen kiljunaa, voivotuksia ja aika ajoin kovia rusahduksia.

Katsoimme ulos ikkunasta. Kuu paistoi aaveen-
tapaisesti hautausmaahan. Lumen peittämät hauta-
kummut näyttivät lepääviltä valkoisilta karitsoilta;
vain korkea marmoripatsas sukuhaudaltamme
punotti kuutamossa.

Etäämpänä hautausmaan syrjässä, missä
Pekka vainajan leposija oli, seiso ihmeen ihana
nainen, pitkät tummat hiukset hajallaan, silmät
kirikkaasti tuikaten ja suuren koirajoukon kovasti
ahdistamana.

Marmorivaaleassa otsassa, missä näkyi sentään
jonkinlainen hornan synkkyys, oli haava, josta
vuosi verta; käsivarsilta olivat paidanhihat peräti
pois revityt ja vartalonkin vaatteet olivat ruhjotut
repaleiksi. Vieno säde punaista verta vuosi rin-
nasta.

Pienellä pivosellansa kokosi olento vuotavaa
vertansa ja ruiskutti sitä noita hornan koiria sil-
miin, jonkatähden nämät ulvoen ja surkeasti
haukkuen pakenivat hajalle, mutta vain sitä
suuremmalla vimalla pian palataksensa.

Ja ikäänkuin olisivat sillä välin haudat auen-
neet, nousi noista valkoisista mättäistä koira toi-
sensa perästä. Ensin näkyi vain pieniä, mustia
pilkkuja, jotka kasvoivat salaman nopeudella ja
laumottain juoksivat yhtä mittaa haukkuen ja
melua pitäen Pekan haudalle.

Isäni veti vavisten kiini ikkunaluukut ja vei
vuoteelle sekä äidin että meidät, jotka olimme
puolitainnoksissa.

Aamulla levisi kylässä kova huhu, että viime

yönä, Lucian yönä, olivat paholaiset koirien haahmossa repineet kuoliaaksi erään noidan hautausmaalla.

Kun mekin puolestamme todistimme asiassa perää olevan, valitsi maistraatti heti valiokunnan, jonka piti paikalla, missä asia oli tapahtunut, ottaa siitä tarkempi selko.

Pyysin isältäni lupaa mennä arvoisan valiokunnan myötä hautausmaalle. Etunenässä tepasti kunnianarvoisa kylänvanhin, hänen perässensä tallusti Tapani Terttunen, paksulla kirsikkapuisella sauvalla isänmaata tonkien. Olipa joukossa Mikko Huotrakin; hän puolittain vakuutti, ettei mailmassa neitii olekaan, mutta tämä yksinäinen tapaus saattoi muka olla poikkeuksena.

Saavuimme Pekka vainajan haudalle ja näimme jälkiä yöllisestä melakasta. Pekan hauta oli aivan ihka uusien koruommeltujen turkkien näköinen. (Pekka parka koko ikänsä tuollaisia turkkia halusi). Mutta kukat olivat verellä maalatut valkoiselle lumelle!

Tämä merkillinen paikka oli vielä täynnä vaaterepaleita. Palanen sinistä liinaa, se oli varmaan huivista kotoisin; — kappale punaista silkkiä, tämä taasen hametta (ehkä juuri samaa, jonkatähden Pekka paholaisen kanssa kontrahdin teki); siellä täällä repaleita karkeampaa koto-kutoista palttinaa, varmaan paidanpalasia.

Kylänvanhin veti hattua toiselle korvalle ja virkkoi seuraavasti (hereillä korvin kuuntelimme hänen sanojansa):

— Sen minä sanon vain, ettei viime yönä pääkaupungissakaan ole tällaisia tapahtunut.

— Mitä asiasta muuten arvellette? — kyseivät toiset.

— Mitäkö arvelen, mitäkö, — virkkoi ukko — sitä, että tässä on yksi sangen ikävä seikka.

— Mikäs se olisi, arvoisa herrastuomari?

— Se on pahin seikka, että paikka missä seisomme ja missä tämä lusiferin teko on tapahtunut, on niin lähellä kylää eikä tarpeeksi lähellä kylän rajaa; sillä jos tämä paikka, missä tuo lusiferin teko on tapahtunut, olisi lähempänä kylän rajaa, niin lahjoittaisimme koko paikan aina tänne asti bodokilaisille, ja siinä tapauksessa joutuisivat Bodokin miesten päät ymmälle, vaan eivät meidän siitä, mitä tässä asiassa on tehtävänä. Mutta näin ollen emme voi maata heille lahjoittaa, sillä sitte ei meille jäisi mitään.

Tälle syvälle viisaudelle nyökkäsi noitalähetystö syvästi päätä, ja heti lähetettiin yksi jäsenistä kiireesti noutamaan kunnianarvoista pastoria kohta siunaamaan paikkaa ja vaatepalasia, sillä kristitty ihminen tuskin muuten tohtii lähelle astua eikä, kuten tarkastus vaatii, voi ottaa käteensä noita epäilyksen alaisia, hornan esineitä.

Sill'aikaa kun kunnianarvoisa pastori saapui ja suitsutuksella siunasi mainitun paikan sekä esineet, niin kokoontuivat kaikki kylän „yläpään“ akat ympärille, ja nämät havaitsivat heti revityn paidan kauluksessa olevasta pitsistä, että repaleet eivät olleet kenenkään muun kuin, — Herra Kies' siunatkoon! — Rihmasen muorin.

— Pitää elävältä polttaa! Pitää panna var-
taasen paistumaan koko vanha noita-akka! —
huudettiin usealta taholta. Minä yksin pudistin
päättä, sillä näinhän omin silmin, ikäänkuin vielä
tänä hetkenä olisi näky edessäni, että se oli
kaunis, nuori tyttö, jota koirat viime yönä raa-
telivat.

— Ei se pala tulessakaan! — kuulin akkojen
arvelevan.

— Saadaanpa pian nähdä! — otti puheeksi
kylänvanhin. — Kun Szegedin kaupungissakin
saatiin heidänmoisiansa poltetuksi, niin voinhan
minäkin . . . vai kuinka?

Ja näin sanoen nosti hän kämmenensä rin-
nalle sekä läksi kopein askelin astumaan joukon
edellä Rihmasen muurin kurjaa hökkeliä päin.

Perille saavuttuamme oli meitä koko liuta.
Veräjän suussa kaksi lähetystön jäsentä, kuten
tällaisissa tilaisuuksissa sopii ja tulee, mahtavilla
tuuppauksilla pysytteli poissa roskakansaa; vain
minä ynnä asianomaiset virkamiehet päästettiin
pihaan. Ensimmäisenä astui sisään kunnianarvoisa
pastori, suitsutus-astia kädessä.

Tultiin tupaan. Tuolla tulisijassa porisi
mahtavissa kattiloissa kaikenlaisia keitoksia, pirul-
lista käryä levittäen. Nenää tukkien, hiljaa,
varpaisillamme astuimme sisään; pastori ensin
avasi oven ja päästi pyhää savua huoneesen, vasta
sitte tohdimme me toiset tulla perässä.

Tuolla ämmä makasi vuoteellansa ähkyen,
voivotellen. Pään ympärillä oli kylmiä kääreitä;

rumat, ryppyiset kasvot eivät mitään ilmaisseet, eivät uteliaisuuttakaan.

— Miten jaksatte, rakas sisareni? — kysyi herrastuomari kunnioittaen ja hellästi, sillä eihän kukaan ole niin hullu, että suututtaisi tuota noita-akkaa.

— Huonosti jaksan, poikaseni. Olen täynnä haavoja, puremia. Katsokaapas ruumistani.

Näin virkkoen veti hän puoleen peitettä, paljastaen rintansa, jossa oli haavoja, sekä laihat säärensä, täynnä koiran puremia. Luita sinisellä pohjalla — kuten joku vaakunaintutkija sanoisi.

— Hihhihi! — virnisteli akka, näyttäen muinaisten hampaittensa asumasijoja, — olin ulkona pienellä asialla viime yönä.

Ja hän katsoa mulkoili useat kerrat punaisilla silmillään lähetystä, jotta miesten hampaat alkoivat kauhusta kalista.

— Toden totta on hän noita! — kuiskasi minulle Tapani Terttunen. — Ei se hän ole...! Ei hän! — vastasin minä hiljaa. — Tiedän, että noita oli nuori nainen. Näin hänet omin silmin.

Rihmasen muori veti peiton alta laihan riipuihin käärityn kätensä ja uhkaili:

— Vai niin! Luuletteko, ettei vanha Rihmasen muori osaa olla kaunis, jos niin tahtoo. Varokaa itsiänne, ett'ette vielä joskus tapaa Rihmasen muoria kaikkein kauniimman naisen haahmossa...

Herrastuomari nykäsi lautamiestä kylkeen, lautamies nykäsi notariusta kylkeen, notarius taas kunnianarvoisaa pastoria ja sanaa sanomatta pujahtivat kaikki toinen toisensa perästä ulos huoneesta.

Neitsy Maria.

Neitsy Maria.

entähden on katolin usko niin laajalle levinnyt, kun sen jumalien joukkoon myöskin kuuluu se kallis, valkoverinen nainen. Hänen taivaan ilmat, ja maan vaivat, ja kaikkien ihmisten tunteet, kaikki nämä asiat, jotka ovat ihmisen uskovat, saavat häntä useimmin nähdä. Hän nousee lähdetten pohjasta, Hägy-joen valloista, tai ilmestyy hän metsien sulaperäisessä hämärässä niille, jotka ovat hyviä ihmisiä, joihin hän on mielistynyt.

Muinais näki Juhana Otuksinen, sanan-teen Reko Perkkuria vaimo sekä Nitku-Miton läiväinaja. Mutta hän olikin velkapää ilmesty-
neillä igille, koska Gözonin kastanjametsään hänelle on rakennettu kymmenen kappelia.

Meidän hägyiläisten joukosta on vain Kyykkö-Antan suota se nähdä neitsy Maariaa sekä puolella hänen kanssaan pyhän lähteen luona joka kerta, kun pyhissä vaelletaan, sillä hän on huru-
kain näkövainen ja hyräilee viirsä niin hartaan, että edelläveisaaja Jaho Alitainen tavon takaa väkuaattelee: „sepä vasta on veisun-ääni, meidän kanttorin ei ole sen rinnalla mistään kotoisuu“.

Mutta vielä vanhaa Jaho-Alituista suurempi

108

Sentähden on katolin usko niin laajalle levinnyt, kun sen jumalien joukkoon myöskin kuuluu kaunis, valkoverinen nainen. Hänen taivaalliset, ihanat kasvonsa ovat ihmiskunnan valloittaneet. Ja haaveksivat, uneksivat henkilöt, jotka häneen uskovat, saavat häntä useimmin nähdä. Hän nousee lähdetten pohjasta, Bágy-joen aalloista, tai ilmestyy hän metsien salaperäisessä hämärässä niille, jotka ovat hyviä ihmisiä, joihin hän on mielistynyt.

Muinoin hänet näki Juhana Otuksinen, samaten Reko Turkkurin vaimo sekä Nilkku-Mikon isä-vainaja. Mutta hän olikin velkapää ilmestymään isille, koska Gózonin kastanjametsään hänelle on rakennettu kymmenen kappelia.

Meidän bágyylaisten joukosta on vain Kyykkä-Annan suotu saada nähdä neitsy Maariaa sekä puhella hänen kanssaan pyhän lähteen luona joka kerta, kun pyhissä vaelletaan, sillä hän on hurskain uskovainen ja hyräilee virsiä niin hartaasti, että edelläveisaaja Juho Alituinen tavan takaa vakuuttelee: „sepä vasta on veisun-ääni, meidän kanttorin ei ole sen rinnalla mistään kotoisin“.

Mutta vielä vanhaa Juho Alituista suurempi

Annan äänen, tai... ken voi tietää... ehkäpä punaposkienkin ja solakan vartalon ihailija on Nuha-Kaapo, joka myöskin on totisen uskovaisen maineessa, eikä itse Kyykkä-Annakaan ole häntä hartaampi pyhissävaeltaja. Mutta kummallista on sentään, kun mies näin paljo on tullut pyhien kanssa tekemisiin. Joka usein käräjissä käy, hän lienee aika riitapukari!

Kerrotaan... Ken lienee hubun liikkeelle pannut...? Ehkä Luottosen riihentappajat, että mies oli heidän kylässä Csoltóssa, missä mennä vuonna palveli renkinä, ollut kihloissa erään Seppälän Maria nimisen kunniallisen neidon kanssa, jonka oli saanut niin itseensä mieltymään, että tyttö oli tuhmuuksiin taipunut. Nuo rehelliset ihmiset ovat kovasti suutuksissaan miehen käytöksestä; sillä tehtyensä tytön onnettomaksi, hylkäsi Kaapo hänet. Turhaan lähettelee Maria tietoja, että hän on kuolla häpeästä, kun neitsyys on mennyt; mies ei ole millänsäkään, ei ole häntä näkevinänsä edes. Asia ei suinkaan hyvin pääty. Jonakin kauniina päivänä saamme naisen tänne äpärinensä.

Varokaa tuota Nuha-Kaapoa; hänen tirri-silmänsä kiiluvat niin salakavalasti, vaikka hän taivaasen mulkoileekin. Kun hänelle huomautetaan Seppälän Marian kohtalosta, niin hän selittelee kuten kovinkin jumalinen, että... tuota... tosin on heidän keskenä jonkinlaista puhetta ollut, mutta tyttö on luterilainen, eikä hän ole milloinkaan aikonut Mariaa naida; hän

harras katolilainen! Mutta tiedä se, Kaapo, ettei Jumala salli moisia tekoja!

Kaikella kunnialla muuten puhuen on tuo arvattavasti Kyykkä-Annan toimia, sillä joko on mies aika tomppele, jota hän koettaa yllyttää uskonvimmaan tai ovat he muuten läheisessä suhteessa keskenänsä... oi sinua Kyykkä-Annaa! — suo anteeksi, hyvä Jumala, jos erehdyn — mutta ei ole hänenkään pyhä elämänsä aivan puhdas.

Tosin hän rukoilee aamuin, illoin ja hänellä on aina muassa viisi erilaista rukousnauhaa; herrainen aika, kyläläiset pitävät häntä ihan pyhimyksenä. Eikä sovi moittia, ettei hän olisi hyvissä kirjoissa taivaan asujanten luona; kun näet jotakuta kohtaa kiero onni, niin hän kääntyy esirukouksilla neitsy Maarian puoleen. Mutta sangen epäilystä herättävä seikka on, kun tuonnoin Beden Liisa tunsu omaksensa kauppapuodissa erään lävistetyn taalarin kolikon, joka oli niitä rahoja, joita ihmiset Annan kautta olivat lähettäneet neitsy Maarialle. Liisa oli itse saman rahan antanut ja kysynyt vielä jälkeempäin Annalta, oliko tämä sen perille antanut.

— Annoin, annoin, siskoseni. Pyhä neitsy lupasi lepyttää isäsi vihan Paavo Turkkista kohtaan. Hän vastaanotti rahan ja lausui kiitöksensä.

Kuinka asian laita lienee oikeastaan ollut, sitä ei kenkään voi selvään sanoa, mutta sen verran on varmaa, ettei neitsy Maria ollut saattanut rahaa juutalaiselle puotimiehelle viedä.

Mutta viikon perästä tuli asia johonkin määrin selville syys-toivioletken aikana Gózonissa.

Ilma oli kaunis ja suopea. Paljo väkeä liittyi Bógyistakin pyhissävaeltajiin: Parkkarin Sohvi, musta puku yllä; vanha Jooseppi Luottonen, Terttusen vaimo, vieläpä jumalaton Tapani Filesik suutarikin kaikin väkinensä (jopa mailma on nurin narin!) sekä tuo kiekaileva Myllärin Klaara (kun ei häpeekään tulla ihmisten pariin, ilkiö!), ja ken heitä kaikkia voisi luetella; oli hyviä ja huonoja sekaisin, muiden muassa, kuten kukin sanomattanikin arvaa, Kyykkä-Anna ja Nuha-Kaapo.

Paljo oli kansaa liikkeellä; noin kolmekymmentä juhlakulkuetta pyhissävaeltajia. Gózonin, Bodokin, Kartalin ynnä muiden lähikylien asukkaita; olipa katolilaista väestöä kaukaa Majornokistakin saapunut. Tällaisina aikoina kelpaisi vuokrata pappien sivu-tulot!

Bágyilaiset saapuivat perille vasta myöhään illalla eikä heillä, kun olivat notkistaneet polvia yhdeksässä pyhimyskappelissa, ollut enää liioin aikaa edes makeismyymälöissä käydä, missä tavallisesti enemmän kansaa liikkui, sillä pimeys peitti maan, vaan suurin osa asettui yösijoilleen hartauttansa harjoittamaan. Vain muutamat jäivät kuuntelemaan Kyykkä-Annan ihmeellisiä kertomuksia Gózonin neitsy Maariasta.

— Entä sitte . . . kerropas enemmän, tyttöseni!
— kehoitteli Filesikin muori. — Mitä pyhä neitsy vielä ilmoitti?

— Minun täytyy kertoa hänelle kaikki, mitä teistä tiedän.

— Oh, hoo, hoo! — huokaa rupuliarpinen Terttusen Anna veisaavaisella äänellä — autuas se ihminen, joka on niin Jumalalle otollinen, kuin siinä! Kas, tuossa on iso huivini allesi, Annaseni. Näen, että makuusijasi on kova. Hoidapas sinä Kaapo vähäisen tulta, jotta nähdään armaamme kasvot hänen kertoissaan...

Kaapolla ei ollut mitään tätä vastaan sanomista, heitti muutaman puukalikan tulelle, joka valaisi Annan mustia hiuksia ja pieniä kuoppasia punaisissa poskissa, jotka olivat mieheltä sielun rauhan vieneet.

— Sanopas, rakkaani, — tutkielee Filesikin muori — minkä näköinen on neitsy Maaria?

— Voi, sitä on vaikea sanoin selittää... Ihanat, vaaleat kasvot, kullankellertävät hiukset, jotka aaltoilevat hartioille, surulliset sinisilmät; lumivalkealla käsivarrella, joka vuotaa orjantappuran pistämistä verta, nukkuu makeasti pieni lapsukainen...

— Niin, niin... lapsi Jesus! Ihan samallaiseksi on hän kuvattu rukouskirjaani...

— Ja Bodokin kirkossa! — lisäsi Kaapo, ihastuneena niellen, ahmien Annan joka sanan. — Kun pyhä neitsy ilmestyy, niin ympäröipi häntä välistä kirkas loistekehä, mutta toisinaan on hänen yllänsä vain tavallinen kattunihame.

— Saatko häntä tänään nähdä? — kysytään. — En tiedä; unissa hän tavallisesti minua kutsuu

— vastasi Anna ja samassa kumartui hän Kaapon puoleen sekä kuiskasi hänen korvaansa: mutta tule sentään silloin kuin sanoin!

Nuotio oli jo sammunut, vain muutama kipinä kimalteli tuhan alta; uni painoi vähitellen silmät umpeen, etäämpänäkin nukkuivat sekä tulet että ihmiset Herran rauhaan avaralla nurmella metsän reunassa. Kaikki oli hiljaa, vain Gózonin metsä suhisi vasemmalla ja räpytteli yölintu välistä siipiänsä. Hurskaat pyhissävaeltajat näkivät unta ihanista, vaaleista kasvoista, kullankellertävistä hiuksista... ja Nuha-Kaapo uneksi levotonna, hereillä ollen punaisista poskista ja sysimustasta tukasta.

Yltäympärillä saattoi hämärässäkin nähdä kansaa, lähempänä bodokilaisia ja etäämpänä, Herra tiesi, keitä kaikkia. Heidän joukostansa liikahti eräs haamu useat kerrat, ikäänkuin vakoisi hän tännepäin. Kaapo näki, kuinka sielläkin tavan takaa käännähteli joku levoton henkilö, joka ei myöskään saa unta silmiinsä, vaan katsoa tuijottaa avaruuteen samoin kuin hänkin.

Sitte kului pitkä aika, kunnes etäältä alkoi kuulua kirkonkellojen läppäys. Hän näki Annan nousevan ylös naisväen joukosta ja katoavan yön pimeyteen; Kaapo odotti puolen tuntia, kuten oli häntä käsketty, niin pujahti hänkin tiehensä.

Kiireisin askelin riensi hän metsän tiheiden, pistävien pensasten läpi, ja kun hän välistä seisautui ottaakseen piikkiä pois jalasta, oli hän

kuulevinansa askeleita takaa. Tuleeko ehkä joku perässä? Kukapa sieltä tulisi?

Läähöttäen saapui hän Maarian pyhien puiden luo. Anna siellä jo oli häntä odottamassa. Siinä hän istui pyhän lähteen reunalla, leikitellen hajalään olevien hiustensa kanssa ja tähtösien valossa katsellen kuvaansa lähteen peilikirkkaassa vedessä.

— Kauvanpa viivyitkin, Kaapo! Tule, istuhan viereeni! — kuiskasi hän raukeasti.

Kaapon pienet silmät suuremmaksi kävivät, hän istui tytön viereen, mutta ei tohtnut häntä syleillä.

— Miksi olet niin arka? Laske pääsi syliini. Sinäkin olet totinen Herran uskovainen; olen pelastanut sielusi. Neitsy Maaria on sallinut meidän rakastaa toinen toistamme.

— Onko todellakin? — kysäsi mies taikuskoisella hartaudella, mutta kumminkin epäilevästi. — Jumala on todistajani...

Tällä hetkellä alkoi kuu pujaktaa esiin pilvien takaa, ja sen säteet vienosti valaisivat nurmea.

Viileä tuuli puhalsi metsästä. Hiljaa alkoivat puiden oksat häilyä, mutta tyyntyivät taas pian... Ja ilmestyi metsästä taivaallinen näky, nainen! ihanat, vaaleat kasvot, kullankellertävät hiukset, jotka hartioille aaltoilivat, surulliset sinisilmät... lumivalkeoisella käsivarrella, joka orjantappuran pistämistä vuoti verta, nukkui makeasti pieni lapsukainen...

— Neitsy Maaria! — kiljahti Anna pelästyneenä.

Sanaa sanomatta peitti Kaapo kasvonsa käsiin.

— Voi minua, pyhä neitsy! Rukoile puolestani! — ähkyi Anna epätoivoissaan rintoihinsa lyöden ja maahan langeten. Olen rikollinen. Olen varastanut rahasi, valhetellut nimesi kautta...

Tuo surullisen näköinen äiti hymyili lempeästi.

— Sinulle ei ole minulla asiaa, kunnon nainen! Katsopas tänne Kaapo, toin pikku poikasi. En tahtonut häväistä sinua kaiken kansan nähden.

Hän lisäsi vielä hiljaa, kainosti:

— Pidin sinua silmällä... tulin perässäsi ja tapasin sinut täällä.

Kaapo pyyhki karkealla kämmenellään otsaansa ja astui arasti puhujan luokse. Lapsi avasi silmänsä ja hymyili hänelle.

— Löysit minut, Seppälän Maria, mutta et myöskään enää ikinä minua kadota, jos annat anteeksi...

Sovinnon merkiksi ojensi Maria hänelle helästi lapsen. Kaapo otti sen ihastuneena käsiinsä, mutta antoi pian äidille takaisin.

— Ei, ei! Anna minun katsella sinua. Olet niin ihana kun on lapsi käsivarrellasi!!

Kahden karjatalon

romaani.

Varmaan on Yrjö panka kuoleman oma. Täällä hän makaa vuoteella; ympyriäisiä punaisia pilkkuja helmeillä kasvoilla; ikenetkin ovat

mutkallisia. Sitten on käynyt lapsille kirokseksi. Rakkaus on syvä, jos poika kuolee... Joku erinomainen ilonsauna ehkä vielä auttaisi.

Samoa tuumii vauha lampurikin.

— Kuulepas, Yrjö; olen tässä tuuminut... Teet sinun tähtesi. Olkoon menneeksi, sinun tähtesi. Enhän minä tiennyt, että niin rakastat Doriskaa. Pidit sinua poikamallikkana, enkä ottanut huomioonikana... en tahtonut huomata. Aik suru; en minä enää ole vastaan, mene kosimaan puolostasi.

Kuhtuneen nuorukaisen kasvoille ilmestyy hywy, heikka, laimea. Hän nostaa päänsä kääntäen nojaan...

— Vielä tänäänkö, isi kulta?

— Ajan ensin karjan laiturille ja annan paimenpojan kaita sen ajan, kun käyn naapurissa.

Sinua armoiteta jouti Kaapo karsaa käsiin.

— Voi ihana, pyhä neitsy! Rukoile puolestaa! — ihkyi Anna epätoivoisassa rintojen työden ja maahan langeten. Olen rikollinen. Olen varastanut taloni, valhetellut nimesi kautta.

Tuo surullisen näköinen äiti hymyili katepeästi.

— Sinulle ei ole minulla asiaa, kunnon nainen! Katsopas tänne Kaapo, toin pikke pöytäsi. Et tahtonut häviöillä sinua kaiken kansan mielen

Kaapo ja Maria

lupasin sinut täällä.

Kaapo pyysi Mariaa lähtemään saunaa ja astui arasti pöytäsi luokse. Lapsi nyökkäsi silmänsä ja hymyili hänelle.

— Löysit minut, Seppälän Maria, mutta nyt myöskään enää ikinä minua kadota, jos annan anteeksi...

Seppälän merkiksi ojensi Maria hänelle kättänsä lapsen. Kaapo otti sen ihastuneena käsiinsä, mutta antoi pian sille takaisin.

— Ei, ei! Anna minun katsella sinua. Tämä on ihana kun on lapsi käsiarvostasi!!

108

Varmaan on Yrjö parka kuoleman oma. Tuossa hän makaa vuoteella; ympyriäisiä punaisia pilkkuja kelmeillä kasvoilla; ikenetkin ovat ruusunpunaiset.

— Pahoja merkkejä — tietävät hoitaja-akat, jotka tällaisissa tilaisuuksissa ovat täynnä sanoja, neuvoja. Siin' oltiin! Isien viha on käynyt lapsille kiroukseksi. Rakkaus on syynä, jos poika kuolee . . . Joku erinomainen ilonsanoma ehkä vielä auttaisi.

Samaa tuumii vanha lampurikin.

— Kuulepas, Yrjö; olen tässä tuuminut . . . Teen sinun tähtesi. Olkoon menneeksi, sinun tähtesi. Enhän minä tiennyt, että niin rakastat Boriskaa. Pidin sinua poikanulikkana, enkä ottanut huomioonikaan . . . en tahtonut huomata. Älä sure; en minä enää ole vastaan, menen kosimaan puolestasi.

Kuihtuneen nuorukaisen kasvoille ilmestyy hymy, heikko, laimea. Hän nostaa päänsä käsi-varren nojaan . . .

— Vielä tänäänkö, isä kulta?

— Ajan ensin karjan laitumelle ja annan painenpojan kaita sen ajan, kun käyn naapurissa.

Sairas katsahtaa kiitollisesti isäänsä ja kysyy ajatuksiin vaipuen:

— Koska tulette takaisin, isä kulta?

— Illan suussa . . . vähän ennen kuin muulloin.

— Pitkä aika odottaa! — huokaa poika.

Mutta yhtä pyydän: Boriskan isällä on neljä kelloa . . . tunnen ne äänestä . . . jos asia on käynyt hyvin, jos saan tytön, niin pyytäkää nuo kellot ja sitokaa ne neljän uuden kaulaan, — jotta jo kaukaa saisin kuulla.

— Olkoon tahtosi, poikani!

— Noitten kellojen äänen luulen tekevän hyvää.

— Kyllä saat kuulla, poikaseni . . .

Lampuri läksi. Läksi tuon julman miehen luo, joka on hänen verivihollisensa. Mutta mistä syystä he oikeastaan ovat vihamiehiä keskenänsä? Turhuuksia; yhteinen laidun on ollut synnä; molemmat lampurit syöttävät toistensa harmiksi parhaan ruohon; tuosta syntyy harmia, harmista viha, vihasta riita.

Puolenpäivän aikaan koputti lampuri naapurinsa ikkunaan.

— Kuuletkos, vanha lurjus, Martti! Minä olen täällä, naapurisi Demetrius. Tulin hakemaan erästä kukkaista.

— Astu sisään, koska kerran olet tänne saakka tullut!

— Annatko tyttäresi? Häh?

— Tule sisään ensin, jotta saan edes naamasi nähdä.

— Kiero mies! En tyttöä itselleni kosi, vaan pojalleni.

— Eikö hän vielä ole kuollut.

— Ei hän sairaskaan ole, vain vähän heikko.

— Sanotaan hänen sairastavan näivetystautia.

— Se on vale! vastasi Demetrius äreästi.

— Mutta eilen joku kertoi, että hän on kuoleman kielissä.

Vieras remahti nauruun, mutta kyllä se nauru väkinäistä oli.

— Tuhmia jaarituksia! Annatko tyttäresi miehelään, vai miten?

— En anna, kosk'en saa naamaasikaan nähdä, sinä kopea könsikkä!

— Tule sinä ulos!

— Enpä tule; en alemma itseäni.

— No, odotetaan sitte.

Hän istui kivelle pihassa, kuunteli mulperipuiden kuiskutuksia, mehiläisten surinata...

Onpa mailma sentään ihana näin keväiseen aikaan. Koko luonto hymyilee, iloitsee. Kaikki alkaa uutta elämätä. Vain yhden elämä raukee!

Hän hypähti kiiyaasti seisaalle ja meni toisen kerran ikkunan alle koputtamaan.

— No, olkoon menneeksi...! astun sisälle huoneesesi!

Hän avasi porstuan oven salvasta ja meni sisään.

Isäntä katsoa tuijotti vierasta kasvoihin, jotka olivat juovia, ryppyjä täynnä, mutta ei näkynyt niissä enää kopeutta, ylvästelemistä.

— Noh, olkoon menneeksi, vastasi isäntä. — Annan tyttäreni. Annan Herran nimeen... tul-koon vaimoksi pojalleni. Tyttö kyllä on suostuva.

— Mistä sen tiedät?

— Olen sen nähnyt hänen kasvoistansa eilen ja tänään. Mennään puutarhaan, niin saat sinäkin nähdä.

Mentiin puutarhaan, mutta Boriska ei ollut siellä. Isä huuteli hänen nimeänsä, mutta seutu ei antanut vastausta; Ipoly-joki juoksi menojaansa hiljalleen.

— Varmaan on tyttö mennyt joelle päin kukkia poimimaan... Täällä näkyvät jäljet hiekassa.

Lähdettiin jälkiä myöden. Tuolta tiili-ruukin puolelta juoksi jäniksen poika suoraan heitä vastaan, mutta kääntyi heti sivulle päin ja lötkötti Galluksen lesken niittyä kohden.

— Paha merkki! — virkkoi toinen miehistä.

— Kas, Moriskan huivi! Tyttö on ehkä nukahtanut tänne puitten suojaan.

Mutta Boriskaa ei löytynyt; vain huivi. Se oli ehkä tarttunut puun oksiin... Kummallista, kun tyttö oli huivinsa tänne heittänyt.

Lampurit saapuivat joen rannalle. Kaukaa punoitti äyräältä rehevässä ruohossa kaksi esinettä, ikäänkuin siellä olisi kaksi suurta tulppaania kasvanut.

Miehet menivät äyräälle. Boriskan karmosiini-punaiset kengät siellä punoittivat.

Isä kysäsi älmistyen:

— Miksi tyttö on kengät jalastansa riisunut. Ehkä ovat ne likistäneet jalkoja, tai ehkä...

Vanha Demetrius lausui julki tuon synkän aavistuksen.

— Tai ehkä tyttö ei tahtonut viedä niitä muassansa sinne... minne meni...

Isän pää painui alas; ei tohtinut kysyä, mitä naapuri tarkoitti. Sanaa sanomatta, ajatuksiin vaipuncina katsoa tuijottivat molemmat veteen. Leikkisä Ipoly-joki ei liioin heistä piitannut, vaan juoksi iloisesti menojaan... ei kielitellyt mitään.

Ehkäpä tiesi, miksi oli tuo suruisen näköinen, ihana neito riisunut kengät jalastansa. Siksi, kun ei niitä enää tarvinnut; enkelit astelevat avojaloin tuolla ylhäällä...

Varpaisillaan liikutaan sairaan kodissa. Yrjö on entistänsä heikompi; kuuntelee, odottelee: „voi, kun eivät uuhet jo tule!“

Turhaan koettavat hoitaja-akat selittää, ettei vielä ole ilta; tavan takaa täytyy avata ikkuna, jotta sairas saisi omin silmin nähdä, miten aurinko vielä paistaa täydeltä terältänsä.

„Voi, kuinka verkalleen aika kuluu! Menkää katsomaan, eikö tieltä jo nouse tomua, eikö karja jo tule!“

Vielä ei ole päivä puolillakaan.

Sairas ei tuosta tyynny; ehk'ei selitystä enää käsitäkään. Häntä alkaa kovasti nikottaa, pää vaipuu voimatonna vuoteelle, silmät menevät umpeen.

— Kuulen kellojen äänen... kuiskaa hän
— kuulen, kuulen...

Suloinen hymy punastaa kasvot, mutta pian astuu taas sijaan sinertävä lyijyn väri.

... Kellot kuuluvat yhä lähemmältä. Jo kuulee hän tulevien lammasten jalkojen kopinankin. Neljä uuhia hyppelee iloisesti lauman edellä...

Sairas näkee, silmät ummessa, hän vielä kerran ne tahtoisi avata, mutta vain silmälaudat näkyvät; vielä kerran aikoo hän hengittää raitista ilmaa, mutta paljaasen korinaan se jääpi.

Illan tullen saapui lauma; suruisesti kilisee vain yksi kello. Neljän isoimman uuhien kaulassa ei ole mitään.

— Tulitpa vihdoinkin vanha Demetrius!

Äreillä mielin heitti hän takin yltänsä.

— Tulin, mutta kellot eivät soi siten, että poikani paranisi.

— Käy sisään! Poikasi on jo kuullut niitten äänen ja parantunut!

banat laaksonne puhukaa, astukaa ihmisten
sykeakelle oikeutta tekemään.

Vanha Bogatin vuori astuu takaisin as-
vasta ja sen kivet ja kalliotkin puuttuvat kun-

„Kuningattaren hame“.

lakituvassa.

Niin oli asia laita... kaikki sen vielä
maistavat. Useina vuosina oli neljä- ja viisi-
Lympeitä heinäkekoa „kuningattaren hameella“,
joten Aivinaisen perheen kuuluisaa näyttöä nime-
tettiin, sillä se on niin itäjä näyttöksi kuin kunin-
gattaren hame mahtaa olla leveä hameeksi (etenkin
juhlayaate). Tuo yksi näyttö on suuremmasta
arvosta kuin koko muu Aivinaisen perheen omi-
suus yhteensä.

Mutta mitä puhunkaan Aivinaisen perheestä,
kun Betty asia on, että Tapani Aivinaisen kuoltua
leski otti miehikseen Mikko Mutaisen, ja kun
tuomoin hän itsekkin ikuisiksi ajoiksi unniäsi
olmässä, niin olisi ollut oikein ja kohtuullista
jättää kolmeen osaan kaikki irtain omaisuus, kun-
teinen olisi pitänyt Emerikin saada, hän
kun on vauhin lapsi ja miespuolinen perillinen.

111

Hanat laaksomme puhukaa, astukaa ihmisten keskelle oikeutta tekemään...

Vanha Bogátin vuori astuu näkyviin uvasta ja sen kivet ja kalliotkin puuttuvan kunnan kansalaistemme asioihin. Metsät, niityt, järvet, joet, ruovostot usein ankarasti syyttävät meitä lakitivassa.

Niin oli asian laita... kaikki sen vielä muistavat. Useina vuosina oli neljä- ja viisikymmentä heinäkekoa „kuningattaren hameella“, (kuten Aivinaisen perheen kuuluisaa niittyä nimitetään), sillä se on niin laaja niityksi kuin kuningattaren hame mahtaa olla leveä hameeksi (etenkin juhlavaate). Tuo yksi niitty on suuremmasta arvosta kuin koko muu Aivinaisen perheen omaisuus yhteensä.

Mutta mitä puhunkaan Aivinaisen perheestä, kun tietty asia on, että Tapani Aivinaisen kuoltua leski otti miehekseen Mikko Mutaisen, ja kun tuonnoin hän itsekkin ikuisiksi ajoiksi ummisti silmänsä, niin olisi ollut oikein ja kohtuullista jakaa kolmeen osaan kaikki irtain omaisuus, kiinteimen olisi pitänyt Emerikin saada, hän kun on vanhin lapsi ja miespuolinen perillinen;

nuorempien siskojensa osan olisi hän sitte saanut lunastaa, nimittäin Aivinaisen Esterin ja toisesta naimisesta syntyneen Liisa Mutaisen. Niinhän on rehellisten ihmisten kesken tapana.

Mutta sekä talon että tuon isön niityn saikin Liisa. Ilkeä isä jätti milt'ei osattomiksi Aivinaisen orpolapset, vaikka heillä oli sama äiti kuin Liisallakin. Ihan mahdotonta oli vainajan olla kääntämättä kylkeänsä haudassa!

Emerik sai Bogátin vuoren. Perintö-osa oli yhtä kyttyräselkäinen kuin omistajansakin. Kurjan kurja uutismaa, joka ei suinkaan kuivina vuosina anna siementäkään. Ester sai osalleen „Kulmalan“ ulkopalstan, täynnä kuoppia. Ei kelpaa laitumeksikaan; verokirjaankin se on merkitty sanalla: „hyödytön“.

Kaikki rehelliset ihmiset kylässä olivat harmissaan, mutta laki ja oikeus antoi asian olla sillänsä. Mikko osasi hyvin puhua laissa, hänellä kun on liukas kieli.

Ei siis asia enää ollut autettavissa. Tosin voisi vielä vedota kuninkaan tuomioon. . . Mutta ken tietää, minkälainen mies se kuningaskin lienee?

Notarius sepitti niin kauniin jakokirjan, että kivikin sitä kuullessaan olisi saattanut kyynelihiin käydä. Viisas mies onkin tuo meidän notarius.

Hyvillä mielin tuli Mikko kotia kaupungista, mutta sitä surullisempi oli Emerik, kun korkeasti kunnioitettava lääninhallituskin oli sanonut, että asia entisellään pysyköön; Emerik saakoon Bo-

gátin vuoren, Ester tuon kivisen „Kulmalan“ palstan, mutta Liisa paraimman niityn, „kuningattaren hameen“. Tuo hamepa vasta kylän poikain päät ymmälle panee...

On tosin Liisakin Emerikin sisar, vaikka vain äidin puolelta, mutta toinen sisko on vielä enemmän syrjään sysätty; veljen sydän liittyy enemmän häneen. Eikä hän omasta puolestansa liioin asiasta olisi millänsäkään, kun on ruma, kyttyräselkä, eikä voisi tilaa hoitaa, ja joskin hän jonakin päivänä ajetaan talosta pois, niin voihan hän mennä rengiksi; mutta toista on Ester paran laita. ... Hän on vielä niin nuori, heikko voimistaan; herrainen aika, onhan tyttö vielä ihan lapsi.

Emerik pudisti nyrkkiä. „Olisipa tässä kourissani se mies, joka meidät teki kerjäläisiksi!“ Hänen sydämensä oli pakahtua katkeruudesta. Jos hän edes voisi tyhjentää tuota sydäntä, vaijojansa jollekulle valittamalla, jospa nuo vuoret, joet ja metsät edes hänen suruansa käsittäisivät!

Tumman viheriöinä hymyilivät Csoltón niityt, kun hän kulki pitkin pölyistä maantietä Bogátin alatse. Näytti siltä, ikäänkuin olisi „kuningattaren hameessa“ ryppyjä, pitkiä, aaltoilevia säde- ja varjo-juovia häilyy sen pinnalla.

Aurinko laskee, ja kas, kuinka se kultaa tuota vanhaa Bogátin vuorta... Tuolla ylhäällä on hänen kylvönsä. Kaunis koetus viljellä vuori- maata. Tosin tähköpääät ovat sangen pieniä,

mutta ovatpa sentään täyteläisiä. Siniset elokukat rehottavat siellä yhtä hyvin kuin muuallakin.

Hyvä Jumala, kuinka kaunis onkaan tämä Csoltón seutu! Tuskin lienee paratiisi ihanampi...

Tosin on hänen osansa rumin, nimittäin tuo paljas vuorenselkä, mutta ei se sentään aivan arvoton ole. Eikä niinkään huonoa maata, pitää vain hyvin viljellä. Ei ainakaan laihoa sieltä tulva-vesi vie.

Mutta Esterin osa, se vasta ihan kelvoton on, sitä ei maksa vaivaa kyntääkään.

Semmoinen on se palsta tuolla puolen valtaojaa, ikäänkuin ruma paikka viheriässä juhla-vaatteessa, silmäänpistävä, kurjannäköinen; kuoppinensa todellinen avonainen haava isänmaan ruumiissa.

Emerik johti askeleensa lähemmäksi, seisahti paremmin katsellaksensa.

Todellakin kurjan kurjaa maata! Ei kasva muuta kuin mataraa kuoppien partailla.

Mutta kas, mitä kauniita kasvia tuolla kivistöissä! Niin meheviä ja reheviä lehtiä, jotka ihan hymyilevät Emerikille. Ei kasva parempia „kuningattaren hameessakaan“. On tässä maassa voimaa, kun se vaan sitä panee liikkeelle. Kas, tuolla toisessa päässä kasvaa valkojuurikkaitakin... Ei tuota maata sovi sentään ihan alarvoisena pitää.

Hän meni silittämään kasvin lehtiä. Niin puhtaat, pehmoset, aivan kuin silkkisametti! Osannevatko nuo kasvit myöskin puhella? Miks'eivät osaisi...?

Kummallista on myöskin, että vaikka niitä säälimättä polkee jalallansa, niin ne jo seuraavana aamuna taasen ovat pystössä, ikäänkuin ei olisi hätää mitään ollut. Ihmeellistä, kun nuo pienet, hennot kasvit ovat ihmisiä väkevämmät...

Emerikin kiskoitetettujen saapaskorkojen allakolisivat pikkukivet, nuo rakkaan, voimakkaan isänmaamme kirjavat kivet. Näitä ei tosin oletapana sormuksiin sovitella, vaikka kyllä ovat sängen somiakkin. Mutta ihmisissä on vika, ei maassa. Yhtä kernaasti antaa maa näitä kuin kultaakin ja hopeata, vaikk'emme anna kiville arvoa, kun emme osaa niistä hyötyä.

Emerik kumartui maahan ja poimi taskunsa täyteen pieniä kiviä. Niitä oli väriltään sinisiä, ruskeita, punaisia ja kullankeltaisia. Tuolla kuopan laidassa näkyi kulma isosta mustasta kivistä; kun Emerik saappaan korolla sitä kerran potkaisi, irtaantui palanen; sen hän otti toisten joukkoon. Kelpaavat kotona pikku Esterille leikkikiviksi.

Keveillä mielin jatkoi hän matkaansa kotiapäin. Sekä vuori että Esterin palsta olivat rohkaisseet häntä. Lähemmin niitä silmäiltyänsä, oli hän niihin aivan tyytyväinen. Ehkäpä olikin sopivinta, että Liisa sai parhaan osan. Hänen isänsä saattaa kuolla piankin, ja tyttö jää orvoksi mailmaan. Päälle päätteeksi on Ester paljoa kauniimpi katsannoltaan; pääsee huokeammin miehelään. Toden totta, hyvä on näinkin, niinkuin on!

Näin oli Emerik ajatuksiinsa vaipunut, jottei huomannut erästä herras-metsästäjää, joka tuli häntä kohden vuoren puolelta, ennenkuin tämä häntä tervehti.

— Hyvää iltaa! Mistä olet kotoisin?

— Csoltosta.

— Siis tiedät varmaankin, kenen oma on tuo vuoren selänte.

Emerik hymähti. Ei tahtonut suoraan totuutta tunnustaa, kun ei siinä vuoressa mitään kehuvaroja ollut.

— Se on Emerik Aivinainen — vastasi hän jörösti.

— Näyttää raivaavan siellä peltoa. Ei se saata olla siksi liioin sopiva.

Emerikiä harmitti tuo halveksivainen puhe. Eipä hän sentään anna kenenkään puhua pahaa Bogátista.

— Ihan välttävää maata, ihan välttävää!

— Entä millainen on sieltä tie Belédin lasitehtaasen?

— Kelvoton, melkein aina kelvoton...

Metsämies tähän jotain murahti, ja kun juuri saapuivat kylään, kysäsi hään eroa tehden:

— Missä se Aivinainen asuu?

— Täällä isäpuolensa luona. Minä olen sama mies — omisti hän punastuen.

— Siis saan sinun kanssasi kaupasta sopia.

Emerik ei osannut arvata, mistä kaupasta vaan katsoa ällisteli, kun vieras herra todellakin astui hänen perässensä tupaan.

Mutainen oli jo kotona, sillä hän kulki hevosella. Katseli epäilevästi vierasta, luuli pojan tuoneen mukansa jonkun asianajajan. Vastanyt aika niitä...!

Pikku Liisa leikitteli makeisleivosten ja nukkien kanssa. Kahta vuotta vanhempi Ester istui pöydän ääressä kyynäpäihinsä nojaten ja katseli kateellisesti sisaren aarteita. Hän ei saanut mitään tulijaisia kaupungista.

Tyttö loi kauniit sinisilmänsä veljen puoleen, suruisesti, toivoen, odottaen.

Kyttyräselkä veli huomasi tämän ja hänen muotonsa synkistyi. Ei kuullut enää, mitä vieras herra puhui. Mikko hänelle vastasi.

— Mitä? Bogátin vuorengo aiotte ostaa pojintimaltani? Onko herra oikein viisas? Kuules Emerik, hän tahtoo ostaa sinulta Bogátin. Vastaappas, mitä tuumit.

Näin sanoen Mikko nauroi ja löi yhteen kämmenensä. Oiva tilus. Mitä herra tuosta sittemaksaisi?

Emerik itsekin älmistyi ja mutisi tyhmisytneenä:

— En myy vuortani...! en maar myykkään. Ei siitä herralla kumminkaan olisi mitään hyötyä... Minä taasen olen siihen mieltynyt, olen todellakin mieltynyt.

Mieleen johtuivat kivet, jotka hän oli tasukuunsa noukkinut. Suu kävi hymyyn ja hän viittasi salaa silmää iskien Esteriä tulemaan luoksensa.

Ilosta loistavin kasvoin juoksi lapsi veljen tykö, tarttuen esiliinansa molempiin alakulmiin: tottapa tähän mahtuvat veikon tuomiset.

Emerik latoi kiven toisensa perästä esiliinaan, arasti katsellen, josko ne kelpaavat siskolle? Kelpaavat kai?

Esteri iloissaan paukutteli kätösiänsä, tai ehkä senkin tähden, että vetäisi Liisan huomiota puoleensa, aivankuin olisi sanonut: „katsos, mitä minulla on!“ Sitte istui hän pöydän ääreen takaisin, ensin aivan erilleen Liisasta. Kateisin katsein mittaelivat pikku sisarukset toistensa leikkikaluja, kumman olivat paremmat; mutta molempien muodosta näkyi, että kylmä kateus on katoomaisillaan.

— Kuulepas, poikani... puhui vieras herra levotonna. En tullut pilojeni puhumaan, vaan olen vakaisella kauppa-asialla... minä olen Belédin tehtaan isäntä.

— Tuo rikas mies — puuttui Mikko uteliaasti puheesen — jonka oma on lasitehdas ja iso karjatalo?

— Juuri lasitehtaan vuoksi olen tullut. Tarvitsen Bogátin maata lasin valmistukseen. Tähän asti olen tuonut tarvittavat aineet neljän penikulman päästä, kun en ole tiennyt, että Bogátin sisusta on niitä täynnä. Tänäpäin olen antanut sen tutkia. Minulle on tuo vuori suuresta arvosta, se kun on niin lähellä. Ostan sen ja maksan hyvän hinnan.

Mikon kasvot kävivät tulipunaisiksi, mutta sitä vaaleammiksi Emerikin.

— En voi luopua tuosta vuoresta — virkkoi hän estellen. — Olen saanut sen periä, pysyköön se omanani.

— Mutta entä jos maksan hyvän hinnan?

— En myy sittekään, vaikka...

Hän mietti, suurenko summan mainitsisi.

— ...vaikka saisin koko seudun.

— No, hyvä... huomaan, että olet oikea unkarilainen... piintynyt maahasi; — siinä tapauksessa otan sen arennille, taikka oikeastaan vain sen sisustan. Saat mielesi mukaan kyntää ja viljellä pintaa. Maksan vuosittain viisisataa floriniä.

Jopa Mikko Mutaisen naama kävi kateudesta ihan keltaiseksi ja Emerik punastui ilosta. Ei niin paljoa rahaa mailmassa missään lienee yhden miehen kukkarossa yhtä haavaa. Viisisataa floriniä! Niin paljoa ei maksa „Kuningattaren hamekaan“. Tulepa rikas morsian tuosta...

Ester tuli kaikkein ensiksi hänen mieleensä.

— Esteriseni! Naurapas jo! Tulepas tänne, siskoseni!

Mutta Ester ei nauranut, vaan oli nyrpyssä nenin. Äsken pisti suuhunsa yhden noista pikkukivistä ja imeskeli sitä, mutta tuosta kävikin selville, ettei se ollutkaan sokuria.

— Nämät ovatkin kiviä! — huokasi tyttö itkussa suin. Syökää ne itse!

Ja nyreissään heitti hän kaikki maahan.

Yksi niitä, nimittäin tuo musta kivi, kieri ihan tehtailijan jalkoihin.

Hän otti sen käteensä, koputteli sitä sormillaan ja katselipa vielä nenälasienkin takaa.

— Kas vaan, hienoa, parasta lajia kivihiiltä! Mistä tätä olette löytäneet?

— Pikku siskoni maapalstalta mursin sitä isosta kivilohkareesta. Siellä on maan sisusta tuollaista täynnä.

— Kuules, poikaseni, — virkkoi tehtailija seisaalle nousten, — tiedätkö, että olette rikkaita, oikein upperikkaita ihmisiä!

Pikku tyttönen, joka vasta nyt alkoi tarkemmin katsella vierasta, lakkasi itkemästä ja katsoa tuijotti hänen harmaata tukkaansa ja pitkää hallavaa partaansa. Oli jossain saduissa kuullut samallaisista miehistä kerrottavan.

Emerik taasen ummisti silmänsä eikä tohtinut niitä pitkään aikaan avata.

Mutta kyllä hän ne sentään avasi, kun asiasta tuli täysi tosi. Tietäähän joka ihminen, mitenkä Csoltón kivihiiikaivos keksittiin ja avattiin.

Löydettiinpä kaivokselle keskustakin... ei kansa ole niinkään tuhmaa... osaa se miettiä, kun vain viitsii... ja on olemassa lääninhallitusta korkeampi valta... puhukoon Filesik mitä tahansa, hän on jumalaton mies, pakana.

Vuoret, virrat, laaksot ovat orpojen asiaa ottaneet ajaaksensa.

Sekä Bogát että Kulmalan palsta olivat niin lempeät, etteivät koskeneet Liisan niittyyn, auttoivat vain Aivinais-vainajan orpoja.

Mutta Bágy-joki on armoton. (Tupruua usein Bogátistakin sentään savua, ehkä se juuri vetää pilvet alas?) Neljänä vuotena perätysten on Bágy tulvinut niityille ja kasvattanut „Kuningattaren hameelle“ ruokoa, jotta varmaan Mikko Mutaisen viikate vuosikausia ruosteessa pysyy.

Juho paron hevokset.

Juho paran hevoseset.

Mutta vaikka olisivat itse maaherran omia ja enisivät kultalampelosta syötä runsaimmillaan hevosista saagoista juoda GAZ:ia jyrkin lämpöä ystä, niin ei heillä olisi parempia päiviä kuin Juhon hoidon alla.

Kaikki neija ovat onne kasvna, heidän silmään edessä ovat ne niin puhkiksi vartumet: hän niitä on itse hoitanut, sukut kaikella huolella, pesseyt kaunrat ja viili, paahattukin omat, koia on niitä zalanut syöda, nökkimät pois heinistä ja ruohosta kaikki pehmykätiset kasvit, verhoant talvissa lämpimällä toimella, keuhkisin

Fnsin isäntä sukii tallissa „Pollen“ karvan sileäksi, sitte palmikoi hän „Ihmeen“ sysi- mustan harjan ja sen jälkeen järjestänsä tulee toisten vuoro.

Nuo neljä viisasta eläintä ymmärtävät, että ollaan juhlapuuhissa... kun kulkusetkin aisaan sidottiin... ihan samoin kuin mennä vuonna tähän aikaan, jolloin tuo kaunis myllärinleski Klaara taloon tuotiin. Senpätähden hevoset pää pystyssä hypähtelevätkin, ikäänkuin olisivat ne kaikki neljä vara-ispäänin (vara-maaherran) ratsuja...

Mutta vaikka olisivat itse maaherran omia ja saisivat kultahinkalosta syödä ruusunlehtiä sekä hopeisista sangoista juoda Gózonin pyhän lähteen vettä, niin ei heillä olisi parempia päiviä kuin Juhon hoidon alla.

Kaikki neljä ovat omaa kasvua, isännän silmäin edessä ovat ne näin pulskiksi varttuneet; hän niitä on itse hoitanut, sukinut kaikella huolella, pessyt kaurat ja vielä paahtanutkin, ennenkuin on niitä antanut syödä, noukkinut pois heinistä ja ruohoista kaikki pahamakuiset kasvit, verhonut talvisin lämpimällä loimella, kesäisin

hän heitä uittelee, ja suutelikin heitä, kun vielä varsoja olivat.

Tosin hän ei enää hevosiansa suutele, sitte-kun taloon tuli nuori emäntä, joka oli vanha mielitietty, ennen toisen miehen vaimona, — mutta nyt tietysti kahta rakkaampi... Ei Juho enää niitä suutele, mutta kovin on hän vieläkin hevo-siinsa mieltynyt eikä vaihtaisi niitä kahteentoista Qsoltón ja Bodokin tammakartanoon.

Mailmassa saattaa löytyä kylläkin suuria asioita, mutta vähäpätöisiä ne sentään ovat totta puhuen Qsoltón ja Bodokin maineesen verraten. Yhdeksässä komitaatissa (kreivikunnassa) tiede-tään, kahdessakuudetta hubuja liikkuu meidän hevosten kauniista kasvannosta, somista jaloista, ihanasta kaulasta.

Kaikki suuret herrat tulevat Qsoltoosen ja Bodokiin vaunuhevosia talonpojilta ostamaan, ja käypä silloin välistä niinkin... ainakin virkkoi muinoin Paavo Välkkyvä Belédin kreiville, kun tämä häitänsä valmisti: „ei siitä naimisesta mitään tule tänä talvena, sillä minun molemmat varsani ovat vielä liian nuoret ja samaten olisi aivan varhaista valjastaa Juhana Tappuraisen varsoja; muualla ei kasva koko mailmassa moisia hevosia“.

... Kyllä jo kasvaa; Juho Oksanen on heiltä urkkinut taidon ja on kasvattanut neljä semmoista varsaa, että kun ne kiitävät läpi Qsoltón ja Bo-dokin, ihmiset rientävät ulos ihmeitä katsomaan ja kalpeiksi kateudesta käyvät.

... Harjat palmikoittuansa, nosti Juho valjaat selkään. Toinen vetohihna oli niin pahassa solmussa, että tuskin auki sai. Tuliset oriit levottomasti polkivat jalkaa ja viuhtoilivat hännällensä.

Tallin ovi oli auki; ilmestyi kaunis, punaposkinen nuori vaimo oven suuhun — mutta ei huomannut Juhoa, hän kun oli „Mustan“ takana.

Ei Juhokaan vaimoansa ensin huomannut, mutta ei aikaakaan, niin kuuli hänen kuiskailevan... katkonaisia sanoja, joita ei näin kaukaa enää oikein tähännytkään. Kenen kanssa mahtoi puhella?

„Sano hänelle, että menen häihin, mutta sitte... en vielä tiedä, miten käy...“

Klaaran sanat nämät olivat, sen hän kuuli selvästi. Sitte vastasi käheä, yskänsekainen ääni, vaan sanoja ei voinut erottaa. Mutta Klaaran kuiskutuksen hän taas kuuli:

„Kaksi ruusua on oleva rinnassani, varro siellä... ole hamppulikojen luona“.

Juho pudotti kädestänsä suitset, kovasti kolisivat permannossa soljet ja renkaat, mutta ei vaimo siitä ollut millänsäkään.

„Jos pudotan kädestäni punaisen ruusun maantielle, niin pysy poissa, mutta jos pudotan valkoisen, niin voit tulla“.

Juho tuskin sai neljättä hevosta valjaisin, niin hänen sydämensä sykki ja käsi vapisi, kaikki kävi nurin narin. Synkkiä aavistuksia heräsi mieleen. Oli hän kerran jo ennen kuullut tuon lempeän äänen tuollaisena.

— Mitä turhia! Rupeisiko mies paljaista sanoista pelkäämään? Eihän siinä ole varjoa, missä ei ruumistakaan. Rupeisiko hän antamaan sijaa pahoille luuloille?

Rauhoittuneena talutti hän hevoset juomaan. Tällä hetkellä Klaara par'aikaa talutti ulos portista erästä vanhaa, kyyryselkäistä akkaa.

— Kuka tuo hiton iso-äiti oli? — kysyi isäntä puoliksi piloillaan.

— Vävyvän muori se oli kirkonmäeltä.

— Mitä asiaa tuon noidan oli sinulle?

— Hm! Oli hiivaa hakemassa, jos tietää tahdot.

— No, riennäpäs jo laittamaan itsesi valmiiksi! Heti lähdetään.

Rattaat olivat jo vedetyt ulos vajasta ja seisivat voideltuina pihalla; kotvasen kuluttua olivat hevosetkin valjaissa. Molemmat istuivat rattaille.

Juho kerran näytti piiskaa vilkkaille hevosille, niin ne kuorskuen, tanssien lähtivät juoksemaan ulos pihasta.

Juho katseli hevosiansa ja nähdessään nuoreat päät, jotka vuoroin painuivat rintaa vasten, vuoroin kohosivat taas ylös, miten vaskisoljet ja renkaat valjaissa kiilsivät ja loistivat, kuinka koreat vyöt hyvin hevosille sopivat ja teräskengät olivat kavioitten alla isänmaan tuleen sytyttää, niin paisui hänen rintansa mielihyvystä.

Paras olikin, kun ei ollut myynyt kellekään hevosiansa, vaikka oli monta kertaa ostaa pyydetty. Ei ollut paljo aikaa siitä, kun Bodokin ja Osol-

tön kyläläiset kokosivat neljätuhatta floriinia ostaakseen hänen hevosensa, jotta voisivat ne heti tappaa. Hitto heidät kujeinensa periköön!

Hevosista kääntyi hänen katseensa vaimon kauneisiin kasvoihin, lumivalkoiseen kaulaan ja lumivalkoisesta kaulasta rinnassa oleviin ruusuihin, sekä punaiseen että valkoiseen.

Niin sanoi . . . niin hän sanoi.

Juho sivalsi kerran piiskalla, hevoset lennossa juoksivat; kaunis vaimo nosti kätensä varjostimeksi viekkaiden silmiensä eteen, katsella tuijottaen seutua; hänen ajatuksensa samoin muualla lensivät.

— En luullutkaan, Juho, että ottaisit minua mukaan; tiedän, ettet tee sitä kernaasti . . . minusta piestään niin paljo kieltä . . .

Klaara odotti miehensä rupeevan puhumaan, kyselemään, mutta hän myöskin katseli seutua, ohi kiitäviä niittyjä, lähenevää pellavalikoa, jossa viheriä vesi kiilui ivallisesti vilkkuvien silmien lailla.

— Ajattelin myöskin, kun olet aikonut huomenna kaupunkiin, että lähdet sinne suoraan häätalosta.

Juho ei vastannut tähänkään. Tulloon vaimo vielä vähän lähemmäksi pistelemään!

— Oletpa kovin laiskaksi käynyt! Et viitsi puhellakaan. Mitenkä aiot tehdä, annas kuulla. Jätätkö minut häätaloon, vai otatko mukaasi kaupunkiin?

— Jätän — vastasi mies äreästi. — Häät kestävätkin kolme päivää.

Nyt tultiin hamppulikojen kohdalle. Tien reunaa pitkin asteli Kulmalan Santeri, juhlatamaineissa ja oli vain sattumalta kääntyvinänsä rattaitten ratinaa kuullessaan, — laajalti maa täriseekin, kun Juho Oksasen hevoset ovat liikkeellä.

Mutta mitä nyt hevosista...! Juho vain tutkii vaimonsa kasvoja. Kas, kuinka silmät kiiluivat, vaimon vilaiudessa soreaan nuorukaiseen, se katse oli niin hellä, niin raukea. ... Ja voi, kädestä putosi jotain; ei ole enää valkoista ruusua rinnassa.

Ohjakset luisuivat yhä höllemmiksi Juhon hervottomista käsistä... tuulispään nopeudella laukkaavat vauhkoina hevoset. Ei niitä enää voi hevosiksi sanoa, vaan suuriksi, kauheiksi siivilliseksi, jotka lentävät... kiitävät... Eivät ole siivillisiäkään, vaan ehkä ovat musta kuolema!

— Armoa, apua! Pidä ohjaksista! — kiljui Klaara. Tuossa on vuorenhalkeama...!

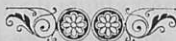
— Jumala sinua rangaiskoon!

— Pidä kiini ohjaksista, rakas puolisoni, kultaseni!

Hän pitikin, kunnes sai solmun auki, mutta sitte maiskahutti hän kerran huulillansa ja huusi:

— Hei, hevoseni!

Näin huutaen heitti hän auki avatut ohjakset käsistänsä Mustan ja Ihmeen niskaan...

Morsiamen katoa lähettävässä ulottui hääkalkua
aina vesimyllyyn köhdälle, niin pitkä se oli,
kun kaksi isoa sukua oli yhtynyt naimisen
rauttat: Juhana Vilkkyvä vainaja jonka Juuso
Bodokista naimaan otti tytären
Annan.

Lapset.

Yhdeksät rattant olivat paljasta hääväkeä
siellä, kymmeniessä kulkivat musikantit. Vi-
kossillä rattalla olivat punaiset arkut ja säuky-
matteet. Ensimmäisissä istui morsian, ruuna
päässä; hänen rinnallaansa ratsasti ylkä laukin
kässä.

Mutta kun saavuttiin Bodokin kylän rajalle,
kompastui Juuson hevonen, vaikk'ei se suinkaan
sokaa ollut. Ja niin pahasti kompastuikin, että
sekä hevonen että mies menivät kumoon.

Ylkä putosi siis: tuo kelvoton eläin astui
vielä rikki hänen takkinsa liepeet; tuskin mies
pöytä pystyyn seisolle, sillä supraan saavon
oli hän loukannut itsensä kylmettyneissä turves-
kakkareissa ja alkoi itkeä katkerasti.

Morsian vaan katsoi, katsoi hyvän aikaa ja
kun kaikki nautuivat, kävi hänenkin suunsa vierre-
hytyyn, mutta pian hän sentään tisoitti itkemään.

— Jätää — vastasi mies äreästi. — Hänen kestävätkin kolme päivää.

Nyt tultiin hamppulikojen kohdalle. Tiedonreunaa pitkin asteli Kumpulap Santeri, juhlatatuneissa ja oli vain sattumalta kääntyvinensä ratatien ratinaa kuullessaan. — Haajalti maa liiriseekin, kun Jaho Oksasen hevoset ovat liikkeellä.

Mutta mitä nyt hevosista...! Jaho vale tutkii vaimonsa kasvoja. Kas, kuinka silmät kiillivät, vaimon viltistessä soreaan nuorukaiseen, se katse oli niin hellä niin raukka... Ja voi, kädestä puolesta joutuu, ei ole ollut valkoista ruusua riuuassa.

Ohjaket hiusuivat yhä löllemmiksi Jahan hervottomista käsistä... tuulispään nopeudella laukkaavat vaivakoimia hevoset. Ei niitä enää voi hevosiksi sanoa, vaan suuriksi, kanheiksi siivilliksi, jotka lentävät... kiitävät... Eivät ole siivillisiäkään, vaan ehkä ovat muista kuolema!

— Armoa, apua! Pidä ohjaksista! — kiijä khaara. Tuossa on vuorenbalkeama...

— Jumala sinua rangaiskoon!

— Pidä kiini ohjaksista, rakas puolisoni, kulta-seni!

Hän pitikin, kuones sai solmuun auki, mutta sitta maistkahatti hän kerran huulillansa ja huusi:

— Hei, hevoseni!

Näin huutuen hoitti hän auki avatut ohjaket käsistään Mustan ja Ihmeen niskaan.

Morsiamen kotoa lähdeittäissä ulottui hääkulkue aina vesimyllyn kohdalle, niin pitkä se oli, kun kaksi isoa sukua oli yhtynyt naimisen kautta: Juhana Välkkyvä vainajan poika Juuso Bodokista nai näet Kartalin karjatalon tyttären Annan.

Yhdeksät rattaat olivat paljasta hääväkeä täynnä, kymmenennessä kulkivat musikantit. Viimeisillä rattailta olivat punaiset arkut ja sänkyvaatteet. Ensimmäisissä istui morsian, ruunu päässä; hänen rinnallansa ratsasti ylkä laukin selässä.

Mutta kun saavuttiin Bodokin kylän rajalle, kompastui Juuson hevonen, vaikk'ei se suinkaan sokea ollut. — Ja niin pahasti kompastuikin, että sekä hevonen että mies menivät kumoon.

Ylkä putosi siis; tuo kelvoton eläin astui vielä rikki hänen takkinsa liepeet; tuskin mies pääsi pystöön seisolle, sillä suoraan sanoen . . . oli hän loukannut itsensä kylmettyneissä turveskokkareissa ja alkoi itkeä katkerasti.

Morsian vaan katsoi, katsoi hyvän aikaa, ja kun kaikki nauroivat, kävi hänenkin suunsa vienoon hymyyn, mutta pian hän sentään tissahti itkemään.

Juuso ei enää tohtinut ratsaille astua, vaan tahtoi päästä nuoren vaimonsa viereen istumaan. Hevonen sidottiin kiini rattaiden perään. Sitä ylpeämmän se vain nosteli päätänsä; lapset helästi itkeä vetistelivät, mikä vähitellen muuttui vienoksi, rauhalliseksi nyyhkytykseksi.

Paavo Santanen sekä Filesikin muori ja Yläpään Kaapo — joka kielten kantamisessa voittaa helmaväenkin — nauroivat ivallisesti koko seikalle.

Noittenkin pitää elää avioihmisiksi! Kun ovatkin päästäneet yhteen kahta tuommoista nukkua. Toiselle vielä sopisi nukki, toiselle paperileija eikä vaimoa... Tai jos hänen holhojansa väkisin tahtoi hänet naittaa, niin olisi hänen pitänyt etsiä puoliso, joka edes jo olisi järkeensä tullut. Tuossa on esimerkiksi Tappuraisen vanhempi tytär... hänestä joku saa hyvän vaimon.

Onpa morsian vallan kaunis; ylkäkin on screea, solakka varreltansa, ja he vast'edes yhteen kyllä sopisivatkin, mutta nyt jo — herrainen aika! — kuinka heidän käynee, kun häitten jälkeen karjatalon emäntä ja holhoja lähtevät kotiansa ja nuori pari jää yksin taloon?

Niin heidän kävi, että suutelivat päiväkausia, ja iloisen hääväen lähdettyä kuului talosta äskeistänsä raikkaampia naurun ääniä ja vielä kovempaa ovien pauketta.

Illallisen aikaan muistui heidän mieleensä, etteivät vielä olleet päivällistäkään syöneet.

— Annaseni! Riennäpäs! Jo riittää täksi kertaa suukkoja... Tiedätkös, en ole tänään vielä saanut ruokaa?

— Ruokaa, — toisti Anna älmistyen — en minäkään, Juuso, en minäkään vielä ole syönyt.

— Osaatko laittaa ruokaa? — kysyi mies huolestuneena.

Pikku Anna mietti hetkisen; valkoinen otsa kävi emäntämäisiin ryppyihin ja vasen käsi piteli arvokkaasti kengän kärkeä.

— Miks'en osaa! — vastasi hän verkkaan ja pujahti kasvot tulipunaisina kyökkiin.

Puolen tunnin kuluttua oli keitto pöydällä. Juuso pisti lusikallisen suuhunsa, mutta heti ensi suun täydeitä hän jo kalpeni, hypähti seisoalle.

— Myrkkyy! — huusi hän kalman kelmeänä.

— Voi minua onnetonta. En osaa mitään tehdä. Miksi naitkaan minut?

Kovin olivat pikkuruiset pelästyksissään, niin astui tupaan Talvelan leski, joka keittoa mais-tettuansa huomasi, ettei siinä suinkaan myrkkyyä ollut, vaan oli nuori emäntä suolan sijaan erhe-tyksestä pannut ruokaan alunaa.

Pian levisi kylään tieto tästä ikävästä tapauk-sesta ja siitä oli seurauksena, että täytyi ottaa Talvelan muori keittäjättäreksi. Neljäkymmentä floriinia setelirahaa, kaksitoista kyynärätä paltti-naa sekä Kynttilänpäivän aikana kenkäpari oli palkanmäärä.

Kyllä hän tämän summan olisi ansainnutkin, sillä osasipa muori panna ruokaan sekä suolat

että pippurit, selvästi huomasi hänen nuoruudessaan olleen keittämässä kunnianarvoiselle kirkkoherralle, — jollei hän vain olisi ollut niin paljon vaativainen ja äreä. Tuskin vielä oli ehtinyt taloon perehtyä, niin jo oli kaikissa asioissa valtiaana ja piti nuoren parin ankarassa kurissa.

He pelkäsivät häntä kuin surmaa. Osasi eukko kunnan lailla piestä kieltä. Vei viestiä kylään, mutta toi myöskin yhtä paljo kotia. Ja kaikki jutut olivat teräviä, taikka jos niistä katkeruutta puuttui, niin osasi hän sitä omin päin lisätä, jotta loukkaaviksi tulivat.

Lapset kärsivät tätä jonkun ajan, mutta vihdoin täytti tuollainen ilkeä käytös heidän viattomat sydämensä katkeruudella Talvelan muoria kohtaan.

— Olisi vain äitini täällä! — huokasi Anna useat kerrat.

— Mitä sitte?

— Saisi eukko heti matkapassin. Minun äitini on sangen ryhdikäs vaimo...

— Kas kun ei ole tuo keino ennen johtunut mieleen. Mutta parempi myöhään kuin ei milloinkaan. Tohditko ryhtyä tuumasta toimeen?

— Minäkö? Niinkö minä? — esteli Anna itseänsä puoltaen.

— Juuri sinä. Sellaiset ovat vaimoväen asioita!

— Vaimoväenkö? Olkoon menneeksi. Huomenna lähetän noutamaan äitiäni.

Mutta tuuleen meni tuuma. Ja Talvelan muori huomattuansa, että häntä vastaan salaliiton

hankkeissa ollaan, tuli vieläkin tuimemmaksi: eivät ihmiset eivätkä eläimet saaneet häneltä enää rauhassa olla. Isäntä sai piimäparran nimen, nuorta emäntää uhattiin selkäsaunallakin.

— Etpä häntä vielä ole saanut pois talosta...! puhui Juuso nuhtelevasti. Näet... näet, miten käy...

Pikku Anna hyrähti taas itkemään, lankesi Juuson kaulaan ja kuiskasi hellästi, silmät ummessa:

— Älä minua vaadi, Juuso kulta! En tohdi... en voi hänestä päästä. Mutta sinä kun olet mies...

— Sen saatkin pian nähdä, — puuttui ylpeästi puheesen Juuso.

Mutta uhkaukseen tämäkin aie jäi. Hän lykkäsi toimen päivästä toiseen, kunnes taasen muistui Annan äiti mieleen.

— Menepäs, kultaseni, noutamaan äitiäsi... Kyllä hän pahasta palkollisesta selon saapi.

— Mitä ajatteletkaan. Koko päivän matka, tämmöisessä tammipakkasessa.

— Ei sinun vilu tule, niin käärin sinut vällyihin. Huomenna olette molemmat kotona taas.

— Hyvä; olkoon menneeksi, mutta pannaan kulkuset myöskin valjaisiin.

— Kyllä maar! En pane kulkusiani kulumaan.

— Mutta minä en lähde ilman kulkusia — virkkoi Anna nyreillä mielin — siinä tapauksessa saa Talvelan muori jäädä taloon; kelpo vaimo

hän onkin... Jumalan kiitos, että meillä on semmoinen ihminen.

Tällainen vihastuminen on vain pieneen utupilven hattaraan verrattava.

Ei siitä sadettakaan syntynyt, niin pian se haihtui.

Anna lähti noutamaan äitiänsä, ja kuten aikomus oli, palasi seuraavana päivänä illan suussa matkareki kulkusireen kotitalon pihalle.

Ensin hyppäsi nuori emäntä ulos reestä ja juoksi sisään miehensä luo:

— Voi, nyt on äiti täällä...! Juostaan pois. Mennään puutarhaan, sillä heti alkaa jupakka.

Se oli jo sillävälin alkanut. Päästyänsä peittojen alta reestä ulos, äiti jo ulkoa pihalta huusi:

— Vai niin! Missä on tuo henkilö? Kun saisin nähdä kyykäärmeen! Kyllä minä hänelle tien ulos osoitan! Kuules, Talvelan muori! Tulipas tänne, eukko pahainen!

Lapset menivät piiloon huuteesta kiiltävän viinimarjapensaän taakse; heidän poskensa eivät olleet vain kylmästä punaiset, vaan enemmän pelosta. Eivät tohtineet oikein hengittäääkään; sydän sykki kummankin sangen kovasti.

— Kuuletko? Voi, kuuletko — kuiskasi Anna, kun tuuli toi heidän korviinsa tuvasta silloin tällöin kovempia ääniä, — hyvä Jumala, kun vainen kunnialla päättyisi tämä kauhea päivä!

Minne joutui Galluksen Leena?

Vesi on teini saugen väkävää; hurmaa ver-
piset ja päälliskyt, jos nivan matalalle sen kädellä
lentävät, ja joutuvat niin, että kuolleina ilmaan
maahan putoilevat. Se on ollut monen pikku-
lunnu surma.

Tuonnoin meät lähteen ohitse luita slovak-
laisia Bresimasta, ja kun yhden heistä oli jano,
siti nimensi hän isolla hatallansa siitä vettä ja
pii aika kulauksen.

— Hyvät ihmiset! — virkkoi mies kaulis-
ma — viiniä, on hitto vie viiniä!

Mies mieheltä luots maistelemaan. Vänsä
on kuu ohkin, vaikka vähän liakaa vedellä he-
venettyä.

Ahnaasti ravottiin sitä jomman siinä juolossa,
että nyt todellakin viiniä ahmitaan. Tuonin gub-
vähit piikkinsä tulivat, nostivat seinnoisaa hyppyn

140

Fi sopisi bodokilaisten liioin kivennäisvettänsä kehua! Kun on totuttu tavalliseen lähdeveteen, niin juodaan sitä vain; ei sovi kivennäistä kaivata. Vesi kuin vesi! Turhaan on sinne heidän ruostelähteensä luokse asetettu rajavartija, pyhimyksen Vendelinin kuva; bodokilaisilla on vedestä ollut enemmän harmia kuin iloa.

Vesi on tosin sangen väkevää; hurmaa varpuset ja pääskyt, jos aivan matalalta sen kohdalla lentävät, ja juovuttaa niin, että kuolleina ilmasta maahan putoelevat. Se on ollut monen pikkulinnun surma.

Tuonnoin meni lähteen ohitse liuta slovakilaisia Bresinasta, ja kun yhden heistä oli jano, niin ammensi hän isolla hatullansa siitä vettä ja joi aika kulauksen.

— Hyvät ihmiset! — virkkoi mies kauhistuen — viiniä, on hitto vie viiniä!

Mies mieheltä tuota maistelemaan. Viiniä on kun onkin, vaikka vähän liiaksi vedellä lievennettyä.

Ahnaasti ruvettiin sitä juomaan siinä luulossa, että nyt todellakin viiniä ahmitaan. Tuosta slovakit päihinsä tulivat, nostivat semmoisen hypyn

ja melakan lähteen luona, jotta koko Bodokin kylä kokoontui tuota ihmettä katselemaan.

Mutta olipa tällä lähteellä „varjopuolensakin“. Kun majornokilaiset nostivat tuon tunnetun rajariidan meitä vastaan ja voittivat meiltä äärimäiset maapalstat, jotta lähdekin joutui heidän puolelensa, niin asianajaja otti laskuihin kivennäisveden omistuksenkin, joka oli muka kuusikolmatta vuotta tuottanut kunkin bodokilaisen terveydelle floriinin verran laitonta hyötyä päivässä, jonka tähden vahingonkorvausta oli arvion mukaan joku summa tasaluvuin suoritettava majornokilaisille.

No, jos korkea laki ja oikeus näin tuomitsee, niin rupeevat kaikki lähdettä omaksensa riitelemään eikä bodokilaisille jää hiuskarvojakaan omia jällelle.

Ei ollut enää menetetyistä ulkopalstoista puhettakaan. Pyhää Vendelinä korjattiin sekä piirrettiin alle seuraavat sanat: „Tämä on asetettu Bodokin seurakunnan kustannuksella, vaikka se tätä nykyä on kappelinensa kaikkienensa Majornokin puolella, mutta kuitenkin se vartioitsee Bodokin rajaa“. Mutta lähteen tai oikeammin sanoen äskenmainitun korvausvaatimuksen tähden vallitsi yleinen kauhu kylässä.

Herra tiesi, mitä tästä olisi lopuksi tullutkaan, jolleivät bodokilaiset olisi malttaneet mieltänsä ja ottaneet myöskin asianajajaa, joka sai laissa vanhan rajan takaisin.

Mutta vaikka tätä tietä ei enää vaara uhan-

nut, niin oli sentään paholaisella kylään vielä jalkapolku.

Kunnia morsiusseppelle, jos se on puhdas, mutta turhaan sitä sievistellään, somistellaan, sillä kyllä asia entisellään pysyy, eikä bodokilaisesta neitosesta voi muuta tulla kuin korkeintaan bodokilainen vaimo. Toisista kylistä nuoret miehet tänne harvoin tulevat kosioiretkille, ja bodokilainenkin lähtee, jos vain on mahdollista, muualta naimaan.

Niin herkkä on täällä helmaväen siveys kuin häilyvä ruoko, latva taittuvainen, juuret mudassa. Ja tähän on suoraan sanoen tuo lähde syynä.

Ruukut olalla käyvät tytöt siellä, pojat siellä heitä odottelevat. Kivennäislähde on antanut aihetta moneen lemmenkohtaukseen, moneen katkeraan katumukseen...

Koreasti puettuina, kahisevat hameet yllä, kohossa rinnoin, kenokauloin, lemmen nuolia silmissä astuelevat he sinne aivan kuin riikinkukot. Hiton oma on se tyttö, joka tuota tietä on käynyt vuoden, pari.

Puhumattakaan Verisen Kloorasta ja Tappuraisen Juditista... on vielä tuoreessa muistossa Galluksen Leenan kohtalo. Sillä asian laita ei ollut niin, kuten hänen äitinsä, Galluksen muori uskoo ja kertoo... Tuollaisella vanhalla eukolla on jo tikapuut sydämmestä aivoihin!

Niin punastuvainen ja kaino oli Leena, ihan lapsi vielä; ihme ja kumma, kun hänkin rupesi tuolla lähteellä käymään.

Se oli siihen aikaan kun nuo hevossaksat kylässä majailivat ja kapakassa harjakannuja tyhjentelivät. Suurin velikulka heidän joukostansa, eräs Yrjö Kaisla niminen mies, tavan takaa tytöille iski silmää, ja tapasipa jonkun kerran pikku Leenankin.

Hän oli pulska nuori mies. Käy täällä kerran vuodessa ja ostaa aina parhaat hevoset. Väliin kymmenen, toisinaan yhdeksäntoistakin. Ja siitä saattaa arvata, josko kuninkaat tänä vuonna sotaa aikovat.

Talvisin leski sanoi pitäneensä tarkasti silmällä tuota puolikasvuista Galluksen tytärtä . . . Toissa päivänä illalla poika ja tyttö keskenänsä alkoivat puhella, eilen Yrjö jo häntä nipisti poskesta. Tosin Leena löi häntä kädelle, mutta tänään jo suudeltiin — eikä tyttö enää koettanutkaan häntä suulle lyödä.

Ei ole aina sentään Talvisen muorinkaan sanoja uskomista, ei ainakaan Leenasta puhuttaissa, sillä ei tyttö ole semmoista kasvatusta saanut; hänen äitinsä on ankara vaimo ja pitää lapsensa kurissa.

Mutta hieman epäiltävää on sentään, kun jo on joku aika talossa käytetty sangen paljo kivennäisvettä. Tuona yllämainittuna päivänä esimerkiksi oli Leena kolme kertaa lähteellä. Kotona ei hänellä ollut hetkeäkään lepoa, teki kaikki askareet nurin.

Galluksen muori kiukusta säkenöi.

— Mitä sinä taasen tuolla ruukulla kädes-

säsi? Minne taas aiot juoksennella? Mitä asiaa sinulla on lähteelle niin usein? Tahtoisin tietää, häh?

Leenan vaaleat kasvot tulipunaisiksi lensivät. Ei olisi saanut mistään hinnasta sanaa suustansa tulemaan.

— Riisu heti paikalla yltäsi tuo pyhäröijy! Sinä sisilisko, kehtaat panna päähäsi silkkihuivin. Onko se arkivaate kunniallisten ihmisten lapsille? Ota päästäsi heti! En ole ostanut sitä kylänkäymistä varten, vaan mennäksesi sunnuntaisin Herran huoneeseen.

Leena pirahdi itkemään ja otti vavisten, peläten juhlavaatteet yltänsä.

— Korjaa nyt luusi näkyvistäni! Mutta sen sanon, jos rikot tuon ihka uuden ruukun niin... Herrainen aika, kolmas ruukku laskiaisesta asti... Jos rikot astian, niin älä tule enää silmieni eteen! Älä palaa takaisin, sillä niin totta kuin minä olen Galluksen leski, niin muserran sinut mäsäksi! Kuuletko, hei, riisu jalastasi kengät myöskin!

Tyttö irroitti silkkinauhan pitkistä, tummista hiuksistaan ja riisui kengät jalasta. Läksi avo-jaloin, aivan kuin mökkiläisten lapset. Tuumi ensin olla menemättä, mutta meni kumminkin. Ehdottomasti veivät jalat hänen tuolle kirotulle lähteelle, tai oikeammin sanoen: sydämmensä vei hänet.

Ilta alkoi joutua. Kellonsoittaja Runko-Jooseppi hääri jo kylän päässä kellokastarin juurella, odottaen vain kunnianarvoisen pastorin lehmien

tuloa laitumelta, sillä niitten saapumisesta riippui Bodokin iltaläppäyksen tapahtuminen oikeaan aikaan.

— Minne matka, Leenaseni?

— Lähteelle, Juuso setä! Miten jaksatte?

— Kiitos kysymästäsi. Voimiseni on niin ja näin. Enemmän mielelle käy, kun minun patruunani ovat menneet, nuot hevossaksat, näetten.

— Menneet? Mitä sanotte? — sopersi Liina hiljaa.

— Kas tuolla ne menevät... Yksi seikka minua vain harmittaa, se, kun eivät ostaneet hevostani... vaikka olisin myynyt sangen halvasta.

— Mitä hevosta? — kysäsi Leena levotonna.

— Minun, tiedäthän Leenaseni... Pyhän Mikaelin hevosta*) tarkoitan, hehehe. Sitä heille tarjosin, hihhi!

— Aina laskettelette pilojanne, Juuso setä! — huudahti tyttö ja juoksi oikotietä Välkkyvän riihen ohitse suoraan kivennäislähteelle.

Simme saavuttuansa ei hän nähnyt yhtään ihmistä, sitoi nuoran ruukun korvaan ja ensin vähän aikaa sitä ilman aikojansa nuorasta pyöriteltyään päästi hän astian varovasti veteen.

Vesi pulppuili, kunnes ruukku tuli täyteen, mutta ei tyttö sitä huomannut, että astia oli täynnä, sillä hän yhä vain katsoa tuijotti maantielle päin; saksojen olisi jo pitänyt ehtiä tänne!

*) „P. Mikaelin hevoseksi“ Unkarin rahvas sanoo ruumispaaria. Suom.

Tokkohan Yrjö tuntee minua tieltä! Voi, jos tuntee! Ja voi, jos on tuntematta!

Tunsi kuin tunsikin. Eipä hänellä suotta ollut niin suurta ja vilkasta silmäparia, jo kaukaa hän tähtäsi tytön.

Hän ajoi viimeistä hevosta, seisautti heti ja riensi lähteelle. Saapui paraasen aikaan asettamaan ruukkuja Leenan selkään.

Tyttö paron käsi vapisi, jotta töin tuskin sai sidotuksi ruukun nauhoja vyötäisillensä. Eivät ne aivan hyvin kainalon alle tulleetkaan.

Yrjö auttoi ja laittoi nauhat. Ja kun hän kerran oli näin lähellä, niin kiersi hän samalla kertaa kätensä solakan uuman ympäri. Vahinko olisi ollutkin niin olla tekemättä.

— Ai, älä riko ruukkuani. Taikka en tohdi ikinä enää mennä kotia!

— Sepä minun mieleeni olisikin. Älä mene kään, vaan tule kanssani, Leena!

— Älä puhu joutavia... taikka juoksen heti tieheni!

— Otan sinut mukaan, jos vain tulet. Pidän sinua kunniassa ja rakastan sinua. En anna tuulenkaan päällesi puhaltaa, vaan lämmitämpä sijankin, johon asetan sinut istumaan.

Hänen intohimoinen äänensä teki tuulispään tavalla Leenan kasvot veripunaisiksi.

— Ei... Älä puhu noin. Älä murehuta mieltäni...! Olet jo nainut mies. Niin on minulle kerrottu...

— Vannon, että rakastan vain sinua... enkä

ketään toista. Tule kanssani... vien sinut semmoiseen paikkaan, ettei kukaan tiedä. Siellä me sitten eletään kahdenkesken.

— Älä kiusaa minua! Herra Jumala älä ylenanna!

— Huomaanpa, että rakastat sinäkin, turhaa on kieltääkin. Tulepas nyt, älä noin vapise, istu pian rattaille, ei sitä kukaan näe.

Mutta kas... mikä harmi! Tuossa tulee karjalauma vastaan. Galluksen Mansikan kaulassa soi kello tutusti. Ihan vierestä meni ohitse Mansikka, katseli niin kummallisoin katsein Leenaa ja pudistipa vielä päätäkin.

— Kas Mansikka! Mansikka...! Meidän Mansikka kutsuu minua kotiin.

Väkisin irroitti tyttö itsensä miehen syleilystä ja juoksi lehmän perässä kotiapäin.

Mutta saavuttuansa noin sadan askeleen päähän äärimäisen ladon kohdalle ja ollen jo vaarasta mil'ei pelastuneena, ei hän malttanut olla luomatta taaksensa katsetta Yrjööön vielä kerran... viimeisen kerran.

Ja kun hän äkisti käännähti, — niin, hyvä Jumala — töytäsi hän ruukun vasten erästä ladon nurkasta ulos pistäytyvää hirttä. Voi, taisi ruukku särkyä?!

Ei tyttö sitä huomioonkaan ottanut, vain katsella tuijotti Yrjööä, vain Yrjön hän näki, tunsikin hänen suukkonsa palavilla poskusillaan. Mutta ei tuntenut sitä, että vesi pulppuili ulos ruukusta, kasteli paitaa, juoksi alas pitkiä hameita. Hieno

palttina tarttui soreaan vartaloon ihoa myöden ja toi sen todellisen muodon näkyviin... Tuolla Yrjö vielä seiso i lähteellä ja viittoili häntä tulemaan takaisin.

— Äläs, olethan nyt... Olet rikkonut ruukkusi, lapseni! — puhutteli häntä äkisti selän takaa Juuso setä. Kylläpä nyt saat äidiltäsi kotona kyytiä!

Tämä kunnan mies juuri oli ollut läppäämässä, ja nähdessään, miten Leena pelästyneenä sivalsi kädellä pitkin selkäänsä ja ihan kalpeni pelästyksestä, tuli hänen tyttö parkaa oikein surko.

— Noh, älä viitsi noin pelätä! Minä lähden tästä edellä ja lepytän äitisi; tiedän hänen olevan sangen tuiman muorin. Odottele sinä täällä siksi kotvasen aikaa.

Leena jäi seisomaan, nojasi tuota hirrenpäätä vasten, johon hänen ruukkunsa oli särkynyt, ja katsoa tuijotti kyynelsilmin avaruuteen, tai ehkäpä kivennäislähdettäkin päin.

Iltahämärä vähitellen laskeusi talojen ja maiden yli. Se kääriytyi myöskin Leenan ympärille.

Ehk'ei hän enää nähnytkään, miten tuo mies tuli lähteen puolelta häntä yhä lähemmäksi. Ehk'ei Leena olisi jäänyt seisomaan, jos olisi tuon havainnut, mutta ei sekään ole mahdotonta, että hän miestä juuri katseli ja odotteli.

Hämärä kävi yhä pimeämmäksi ja peitti peräti Leenankin. Eikä se koskaan häntä enää ilmoille laskenut, vaan peittää hänet vielä tänä päivänäkin. Leena katosi jäljettömiin, ei hänestä

sittemmin ole hivaustakaan kuultu. Ei ole häntä kukaan nähnyt, ei ole kenkään sittemmin hänen kanssaan sanaa vaihtanut.

Äiti parka on itkenyt jo vuosikausia kadonnutta lastansa, kaiho karkottaa unenkin öisin silmistä, kun hän luuli tähän itse syypää olevansa. Saattoiko hän arvata, että arka, viaton lapsi niin kovin pelästyi hänen uhkauksestansa. Yhden ruukku-pahaisen tähden ei tohdi tulla kotia, vaan on paennut avaraan mailmaan. Onko moista milloinkaan ennen kuultu?! Voi sitä ruukkua, sitä ruukkua!

Ihmiset eivät tahdo hänen suruansa lisätä, eivät väitä vastaan.

Mutta ehk'ei se ruukku yksin sentään särkynyt... ei se ollut se heikompi astia.

... Eikä bodokilaisilla ole liioin mitään ylpeilemisen varaa tuosta lähteestä. Parempi olisi luoda umpeen ja peittää mullalla... Liian lähelle lentäissään on moni pikkulintu siinä hautansa saanut... ja hautaa pahemman moni Bodokin tyttö!

